

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

MAJA BORIŠEK

LJUDSKA GLASBA V VRTCU LITIJA

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2020

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
PREDŠOLSKA VZGOJA

MAJA BORIŠEK

Mentorica: prof. dr. BARBARA SICHERL KAFOL

Somentorica: asist. PETRA BRDNIK JUHART

LJUDSKA GLASBA V VRTCU LITIJA

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, maj 2020

»VZGAJAJTE IN DELAJTE TAKO, DA BO
NAŠIM MALČKOM LEPO.«

(FRANJA POTOKAR)

ZAHVALA

Hvala mentorici prof. dr. Barbari Sicherl Kafol in somentorici asist. Petri Brdnik Juhart za vso strokovno pomoč, svetovanje in spodbudne besede, ki sta mi jih namenili v času nastajanja diplomskega dela.

Zahvala velja ravnateljici Vrtca Litija, ki mi je omogočila izvedbo enomesečnega projekta. Hvala tudi vsem zaposlenim Vrtca Litija, ki ste me kakor koli spodbujali in mi pomagali na poti do mojega uspeha.

Hvala otrokom iz skupine Zajčki (2018/2019) in njihovim družinam za vsestransko sodelovanje pri projektu.

Hvaležna sem Ljudskim pevcem in godcem s Polšnika, ki so bili pripravljene predstaviti ljudsko glasbo našim najmlajšim in so s svojim nastopom popestrili izvedbo projekta.

Hvala družini, partnerju in prijateljem, ki so mi ves čas stali ob strani in me bodrili pri pisanju.

Posebej bi se rada zahvalila mentorici Aleksandri Pregrad Hočever, ki me je toplo sprejela v svojo skupino, me usmerjala pri pisanju priprav in mi namenila svoj čas vsakič, ko sem jo potrebovala. Draga moja mentorica, vedno ti bom hvaležna za vso pozitivno energijo in vse izkušnje, s katerimi še danes bogatiš moje znanje.

Hvala vsem, ki ste na kakršen koli način prispevali k temu, da danes berete moje diplomsko delo.

POVZETEK

Namen diplomskega dela je ugotoviti odnos otrok in vzgojiteljice do ljudske glasbe ter preučiti vključevanje glasbenih dejavnosti na tematiko ljudske glasbe v dnevno rutino ob sodelovanju ljudskih pevcev in godcev. V teoretičnem delu je uvodoma predstavljen Vrtec Litija, v katerem je bil izveden projekt »Ljudska glasba naj postane naša dnevna rutina«. V nadaljevanju je podrobneje opisana ljudska glasba, med katero uvrščamo ljudske pesmi, ljudska glasbila in ljudske ples. Teoretični del zaokroži otroška ljudska glasba.

V empiričnem delu s kvalitativno raziskavo preučujem odnos vzgojiteljice in otrok skupine iz Vrtca Litija do ljudske glasbe. V skupini otrok, starih 4 in 5 let, sem izvedla enomesečni projekt »Ljudska glasba naj postane naša dnevna rutina«, v katerega sem vključila vse tri elemente ljudske glasbe: pesem, glasbila in ples. Za izvedbo sem načrtovala učne priprave, ki sem jih oblikovala s pomočjo strokovne glasbene literature.

Izsledki kažejo na pozitiven odnos vzgojiteljice do ljudske glasbe, vendar je kljub temu ne vključuje pogosto v glasbene dejavnosti. Med vzroki vzgojiteljica izpostavlja pomanjkljivost literature, pomanjkanje znanja in nezaupanje. Otroci ljudsko glasbo sprejemajo aktivno, sodelujejo pri njenem raziskovanju ter jo vključujejo v spontane dejavnosti in dnevno rutino. Pripravljeni so sprejemati novosti in sodelovati s pevci in godci, ki širijo ljudsko izročilo.

KLJUČNE BESEDE: ljudska glasba, otroška ljudska glasba, glasbene dejavnosti, predšolski otrok, odnos.

ABSTRACT

The purpose of the diploma thesis is to determine the attitude of children and the educator towards folk music and to study the inclusion of musical activities on the theme of folk music in the daily routine with the inclusion of folk singers and musicians. The theoretical part introduces the Litija Kindergarten in which the project "Folk music should become our daily routine" was implemented. In the following part, folk music is described in more detail, which includes folk songs, folk instruments and folk dance. The last part of the theoretical part is devoted to children's folk music.

In the empirical part, I study the attitude of the educator and children from the group in the Litija Kindergarten towards folk music with a qualitative research. In a group of children aged 4-5, I implemented a one-month project "Folk music should become our daily routine", in which I included all three elements of folk music: songs, musical instruments and dance. For the implementation, I planned teaching preparations which I designed with the help of professional music literature.

The results show a positive attitude of the educator towards folk music, but she still does not include it often in music activities. Among the causes, the educator emphasises the lack of literature, lack of knowledge and mistrust. Children actively accept folk music, participate in its research and include it in spontaneous activities and daily routine. They are ready to accept novelties and collaborate with singers and musicians who spread the folk tradition.

KEY WORDS: folk music, children's folk music, musical activities, preschool child, attitude.

KAZALO

UVOD.....	1
1 VRTEC LITIJA	3
1.1 OHRANJANJE GLASBE V LITJI.....	4
2 LJUDSKA GLASBA	4
2.1 LJUDSKA PESEM	4
2.1.1 OBLIKOVNA STRUKTURA LJUDSKE PESMI	6
2.2 LJUDSKA GLASBILA.....	7
2.2.1 DELITEV LJUDSKIH GLASBIL	8
2.2.2 IZDELOVALCI LJUDSKIH GLASBIL	9
2.3 LJUDSKI GODCI IN GODČEVSTVO	11
2.4 LJUDSKI PLESI	12
3 OTROCI IN LJUDSKA GLASBA	13
3.1 OTROŠKE LJUDSKE PESMI.....	14
3.2 OTROŠKA LJUDSKA GLASBILA.....	16
3.3 OTROŠKI LJUDSKI PLESI.....	17
4 LJUDSKA GLASBA V VRTCU	18
4.1 KURIKULUM ZA VRTCE	21
5 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA IN NAMEN RAZISKAVE	24
5.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA.....	26
5.2 RAZISKOVALNA METODA.....	26
5.3 VZOREC	26
5.4 OPIS POSTOPKA ZBIRANJA PODATKOV	26
5.5 POSTOPEK OBDELAVE PODATKOV	28
6 REZULTATI IN INTERPRETACIJA	28
6.1 KVALITATIVNA RAZISKAVA	28
6.1.1 ODNOS VZGOJITELJICE DO LJUDSKE GLASBE	28
6.1.2 PROJEKT LJUDSKE GLASBE V USMERJENIH GLASBENIH DEJAVNOSTIH	30
6.2 EVALVACIJA IZPELJANEGA PROJEKTA	74
6.3 INTERPRETACIJA REZULTATOV RAZISKAVE	76
6.3.1 ODNOS 4- IN 5-LETNIH OTROK IZ VRTCA LITIJA DO LJUDSKE GLASBE IN NJIHOVO POZNAVANJE LE-TE.....	77

6.3.2 DEJAVNOSTI, KI BI JIH NA TEMO LJUDSKE GLASBE V ODDELEK VKLJUČILI OTROCI.....	77
6.3.3 SODELOVANJE Z LJUDSKIMI PEVKAMI IN GODCI IN NJIHOVA SPODBUDA OTROK K VKLJUČEVANJU LJUDSKE GLASBE V DNEVNO RUTINO	78
6.3.4 PRENAŠANJE PRIDOBLJENEGA ZNANJA O LJUDSKI GLASBI V VSAKODNEVNO IGRO IN DNEVNO RUTINO.....	78
7 SKLEP	80
8 LITERATURA IN VIRI.....	82
9 PRILOGE	85
9.1 OBVESTILO ZA STARŠE.....	85
9.2 VPRAŠANJA ZA INTERVJU.....	86
9.3 INTERVJU Z VZGOJITELJICO ODDELKA OTROK, STARIH 4 IN 5 LET.....	87
9.4 KODIRANJE INTERVJUJA	90

KAZALO SLIK

Slika 1: Beleženje odgovorov otrok	34
Slika 2: Izrezovanje slik za plakat	35
Slika 3: Izdelava plakata o ljudski glasbi	35
Slika 4: Pregled domače naloge	39
Slika 5: Pisanje pisma ljudskim pevcem in godcem	39
Slika 6: Ogled videoposnetka z odzivom ljudskih pevk in godcev	43
Slika 7: Glasbena didaktična igra Kdo poje?.....	44
Slika 8: Predstavitev inštrumenta	47
Slika 9: Petje in ples ob zvokih harmonike	48
Slika 10: Izdelava inštrumentov	52
Slika 11: Nastop ljudskih pevk in godcev	55
Slika 12: Predstavitev diatonične harmonike	56
Slika 13: Ljudska plesna igra Abraham 'ma sedem sinov	60
Slika 14: Glasbeni kotiček	61
Slika 15: Ljudski ples Rdeče češnje rada jem	64
Slika 16: Spremljanje pesmi na inštrumente	64
Slika 17: Igranje na nunalco	67
Slika 18: Ples Zibenšrit.....	67
Slika 19: Ljudski ples Bela, bela lilija	71
Slika 20: Primerjava plakatov o ljudski glasbi prvega in zadnjega dne projekta	71
Slika 21: Poustvarjanje ob poslušanju ljudske glasbe	73
Slika 22: Skupna fotografija	73

UVOD

Ljudska glasba je bila nekoč navzoča v vsakem domu, danes pa počasi izginja. V današnjem svetu imajo otroci na voljo veliko inštrumentov. Običajno so plastični, nekaj je tudi kovinskih in lesenih. Pri vseh proizvodih, ki nam jih ponuja sodobna trgovina, običajno pozabimo na inštrumente, ki so jih uporabljali nekoč in jih lahko čisto enostavno izdelamo doma. Otroci takšnih inštrumentov skoraj ne poznajo več. Tudi pesmi so danes različne, otroci poslušajo domače in tuje izvajalce, medtem ko se izgublja znanje o ljudskih pesmih in zanimanje zanje. Ob besedi ples mlajša generacija verjetno niti ne pomisli na valček. Nekoč se je plesalo ob vsakem pomembnem dogodku, danes pa se ljudski plesi ohranjajo zgolj zaradi folklornih skupin, ki ohranjajo ljudske plese žive.

Otroci se doma običajno zelo malo ali sploh ne srečujejo z ljudsko glasbo, zato imata pri tem glavno vlogo vrtec in šola. Vrtec in šola morata otrokom približati odnos do ljudske glasbe, jo predstaviti na prijeten način in vključevati v vsakodnevne dejavnosti. Ljudska glasba je širok pojem, ki vključuje ljudske pesmi, inštrumente in ples, zato vzgojiteljem in učiteljem ponuja široko izhodišče za razvijanje in vključevanje v vzgojno-izobraževalni proces. Vključujemo jo lahko v dnevno rutino, različne dejavnosti, ali pa z njo razvijamo različne projekte. Ljudsko izročilo lahko povezujemo z ostalimi področji in naredimo dejavnosti prijetne, hkrati pa ga tako ohranjamo živega. Otroke preko ljudske glasbe seznanjamo z življenjem nekoč ter jim približamo navade in običaje naših prednikov.

Pomembno je, da vzgojitelji prenašamo ljudsko glasbo naprej na otroke, tako kot so jo na nas prenašali naši predniki. Ravno zaradi tega sem se odločila, da raziščem, kakšen odnos imajo do ljudske glasbe ostali vzgojitelji in kako jo vključujejo v dejavnosti. Osredotočila sem se na vrtec v svojem okolju, ki je bil preteklo šolsko leto vpet v projekt ljudskega izročila, zato so imeli pedagoški delavci na to temo organizirana tudi izobraževanja. Zanimalo me je, kako so projekt in izobraževanja vplivali na dejavnosti vzgojiteljev, predvsem sem se vprašala, ali jih je to spodbudilo k razvijanju teme in ali pri samem načrtovanju dejavnosti, povezanih z ljudsko glasbo, naletijo na kakšne ovire.

Menim, da načrtovanje glasbenih dejavnosti, povezanih z ljudskim izročilom, ni enostavno, saj Kurikulum za vrtce (1999) pedagoškim delavcem ne ponuja velike opore na to temo. Zanimal me je odnos otrok do ljudske glasbe, zato sem v skupini cel mesec razvijala projekt »Ljudska glasba naj postane naša dnevna rutina«.

Namen raziskave je spodbuditi vzgojitelje in učitelje k vključitvi ljudske glasbe v njihovo delovno okolje, s čimer bi preprečili, da bi utonila v pozabo. Spodbuditi jih želim k sodelovanju z različnimi ustanovami, društvi in skupinami, ki so na kakršen koli način povezani z ljudskimi vsebinami. Vzgojitelji in učitelji bomo z aktivnim vključevanjem ljudske glasbe v dnevno rutino zagotovili, da bo ljudska glasba še naprej živela med nami in nas razveseljevala s svojo preprostostjo.

TEORETIČNI DEL

1 VRTEC LITIJA

Vrtec Litija je samostojna ustanova, ki vključuje 630 otrok in 125 zaposlenih. Vrtec že 90 let pod različnimi imeni in v različnih organizacijskih oblikah deluje na širšem območju občine Litija. Vključuje 9 enot, ki delujejo v različnih krajih v občini (Plaskan, 2019).

Otroško varstvo se je v Litiji začelo leta 1928. Začetnica je bila Franja Kunsterle, poročena Potokar, ki je bila prva mlada vzgojiteljica v Litiji. Zaradi njenega prizadevanja je v Litiji kmalu začel delovati vrtec, v katerega je bilo vpisanih 60 otrok. Največjo podporo je Kunsterletova dobila v Osnovni šoli Litija in Predilnici Litija. Leta 1947 so s finančno pomočjo Predilnice Litije ustanovili Dom igre in dela. Vzgojno-varstvena dejavnost se je od takrat vsako leto širila. Po letu 1960 so se začele pojavljati male šole. Ker se je med prebivalci Litije širila zavest, da je treba vzgajati že najmlajše otroke, so leta 1971 zgradili vrtec Najdihojca, ki je tako postal prvi vrtec v Litiji (Godec, 1992).

Leta 1975 je začela v Kresnicah delovati enota Kresnička. V letu 1979 je bila zgrajena enota Medvedek, v katero se je leta 2004 iz enote Kekec preselil razvojni oddelek za otroke s posebnimi potrebami. Enota Medvedek stoji na Graški Dobravi, v njej pa ima sedež tudi uprava Vrtca Litija. Enota Kekec je na Savi začela delovati leta 1981. Dve leti kasneje je v Jevnici začela delovati enota Jurček. Leta 1997 je svoje prostore dobila enota Sonček na Vačah. Tudi v Hotiču se je pojavila potreba po vrtcu, zato je bila leta 2001 ustanovljena enota Taček. Leta 2009 sta se v sklopu enote Medvedek odprla dva dodatna oddelka v stanovanjski hiši, poimenovana »Zelena hiša«. Ker se je potreba po vključitvi otrok v vrtec povečala, je leta 2010 začela delovati enota Griček. Kot zadnja se je leta 2014 odprla enota Ribica, v kateri ima sedež tudi svetovalna služba. Leta 2019 je enota Medvedek dobila dodaten oddelek, ki je začel delovati v »Zeleni hiši« (Plaskan, 2019).

Godec (1992, str. 38) v svojem zapisu pravi: »Litijška vzgojno-varstvena ustanova je pomemben člen pri utrjevanju prvih korakov mladih Litijanov v življenje.« Strinjam se z njegovo trditvijo, saj Vrtec Litija sodeluje z veliko ustanovami v njegovem ožjem in širšem okolju, otroci pa s svojim obogatitvenim programom lepšajo dneve tako mlajšim kot tudi starejšim prebivalcem litijske občine.

1.1 OHRANJANJE GLASBE V LITIJU

Glasba v Litiji sega v leto 1885, ko je bilo ustanovljeno Pevsko društvo Litija, ki ga je vodil zborovodja in skladatelj Peter Jereb. Leta 1910 je pevsko društvo dobilo novo ime – Lipa. To je eno najstarejših društev na Slovenskem (Godec, 1992).

Pevsko društvo Lipa še vedno deluje, sestavljata ga ženska in moška vokalna skupina. Leta 1899 je bila ustanovljena Litijska godba, ki je pustila poseben pečat v litijski občini. Ljudska glasba v Litiji se je ohranjala iz roda v rod (prav tam).

Leta 2008 je bila ustanovljena skupina Ljudske pevke in godci s Polšnika. Od takrat redno prepevajo ljudske pesmi in se udeležujejo raznih ljudskih srečanj in tekmovanj. Sami so si izdelali tudi svoja glasbena orodja, kot jih imenujejo. Ljudsko glasbo radi ponesejo tudi v vzgojno-izobraževalne ustanove in različne zavode ter jo tako prenašajo na najmlajše in tudi nekoliko starejše Litijane ter okoliške prebivalce. Pomena ohranjanja ljudske in umetne glasbe se v Litiji zaveda večina občanov (po ustnem izročilu).

2 LJUDSKA GLASBA

Ljudska glasba je del glasbene kulture nekega naroda in obsega ljudsko pesem, ljudska glasbila in ljudski ples (Bedina idr., 1987). Po navedbah Ivana Vrbančiča (2010) lahko ljudsko glasbo interpretiramo tudi kot glasbo neznanih ljudskih ustvarjalcev, ki se ohranja, širi in dopolnjuje z ustnim izročilom.

Ljudska glasba je vokalna in inštrumentalna, zajema pesmi in petje, glasbila in inštrumentalne melodije skupaj z godčevstvom ter ljudski ples. Ko govorimo o ljudski glasbi, moramo poznati izročila materialne, duhovne in socialne kulture naroda ali območja, ki mu pripada ljudska glasba, ki jo želimo obravnavati (Kumer, 1988).

2.1 LJUDSKA PESEM

Ljudska pesem je najobsežnejši del ljudskega glasbenega izročila. Lahko je eno- in večglasna. Zanja je značilna lokalna obarvanost, samosvoja pesniška in glasbena struktura oziroma poetika, zato se ne pusti utesniti pod en naslov (Vrbančič, 2010). Zaradi zunanjih vplivov je nagnjena k spremembam, vendar kljub temu ohranja sestavine, ki pomenijo dediščino minulih dob. Ljudska pesem naj bi se po družbenih vlogah pojavljala v vseh obdobjih in mejnikih

človeškega življenja ter spremljala različna dela in dejavnosti, zabave in praznične šege (Bedina idr., 1987).

Ljudske pesmi lahko razvrščamo na različne načine. Poznamo ljudske pesmi, ki so napisane v narečju ali knjižnem jeziku, besedilo pesmi je lahko znano samo določenemu kraju, običajno pa se spreminja in je različno od kraja do kraja. Pesmi so večinoma stare in izhajajo iz daljnih časov naših prednikov. D. Kunaver (1984) je pesmi razdelila po vsebini na:

- domoljubne pesmi (na primer Po jezeru; Sem deklica mlada, vesela; Oj, Triglav, moj dom),
- himne in vojaške pesmi (na primer Puntarska pesem; Al' me boš kaj rada imela; Regiment po cesti gre),
- pripovedne pesmi (na primer Marija in brodnik; Mlada zora; Vrtnar – knezov zet),
- pesmi o krajih (na primer Od Ribnice do Rakitnice; Na planincah; Po Koroškem, po Kranjskem),
- obredne pesmi (na primer Jurjevska; Bog daj, Bog daj dober večer; Koleda),
- narodni plesi in kola (na primer Adlešičko kolo; Lepa Anka; Marko skače),
- ljubezenske pesmi (na primer Kadar boš ti vandrat šel; Ko ptičica na tuje gre; Zvedel sem nekaj novega),
- svatovske pesmi (na primer Camarska; Preluba nevesta, spremenila boš stan; Treba bo slovo jemat'),
- stanovske pesmi (na primer Ob bistrem potoku je mlin; Na planin'cah lušno biti; Sijaj, sijaj, sončece),
- pivske in šaljive pesmi (na primer En hribček bom kupil; Kol'kor kapljic, tol'ko let; Lan' sem ji kupil),
- pesmi o letnih časih (na primer Prišla bo pomlad; Ena ptička priletela; Spomlad' prav lušno je),
- pesmi o živalih (na primer Lisička je prav zvita zver; Prišla je miška; Žabja svatba),
- pesmi o rastlinah (na primer Jaz pa grem na zeleno trav'co; Kje so moje rožice; Vrtec ogradila bodem) in

- žalostinke (na primer Lipa zelenela je; Rasti, rasti, rožmarin; Zabučale gore).

Slovenska ljudska pesem je nastajala od srednjega veka dalje. Temeljila je na ljudskem izročilu, načrtno pa so jo začeli zapisovati v začetku 19. stoletja. Ljudske pesmi so prehajale z enega konca Slovenije na drugega, zato imamo v naši državi kljub njeni majhnosti veliko bogastvo pesemskega izročila. Ljudska pesem je bila del življenja na podeželju, veselih in žalostnih dogodkov ter se kot takšna ohranila tudi po 2. svetovni vojni. Danes glasbeniki uporabljajo priredbe ljudskih pesmi, saj slednje ponujajo bogate vsebine, ki jih lahko vključimo v sodobni čas (Klemenčič, 2008).

2.1.1 OBLIKOVNA STRUKTURA LJUDSKE PESMI

Pri ljudski glasbi je zelo pomemben ritem, ki prinaša urejenost, po kateri zvoki postanejo glasba. Ritem, brez katerega bi bilo zaporedje tonov prazno, prinaša živo utripanje in predstavlja gibanje v času (Kumer, 1998).

Slovenska ljudska pesem je v ritmičnem pogledu zelo zanimiva in razgibana. Razlikujemo dva tipa tempa: giusto in rubato. Pri giusto je melodija urejena, medtem ko se pri rubatu pojavljata pohitevanje in zadrževanje. Melodija je lahko izoritmična, kar pomeni, da skozi celotno pesem poteka po istem ritmičnem obrazcu, ali heteroritmična, kadar se obrazec menjava med takti. V slovenskih ljudskih pesmih je značilno menjavanje dvodobnih in tridobnih taktov. Večina pesmi je zapisanih v 2/4, 4/4, 3/8 in 3/4 taktovskem načinu, zelo redko pa so zapisane v 6/8 taktovskem načinu. V ritmičnem pogledu je za slovensko ljudsko pesem značilna umirjenost, zadržanost in uglajenost (Kumer, 1996).

V ljudski pesmi se melodija in besedilo zaznavata kot enakovredna elementa, saj ne moreta obstajati vsak zase, v medsebojni odvisnosti pa sta zamenljiva. Tako je mogoče eno besedilo peti na več različnih melodij, eno melodijo pa uporabiti za različna besedila. Zelo pomembno pri tem je, da je pri obeh isti ritem, saj drugače to pravilo ne velja (prav tam).

Z. Kumer (1996) navaja, da verzni obrazci ljudske pesmi vsebujejo nekatere značilnosti, kot sta anakruzo (začetni nepoudarjeni zlog) in diereza (premor, značilen za nekatere verzne obrazce). Verz v ljudski pesmi je miselna celota. Misel enega verza se ne nadaljuje v naslednjem. Slovenska ljudska pesem ima po dolžini zelo različne verzne obrazce, ki so trohejski in daktilski. Najkrajši trohejski verz obsega tri zloge in vedno nastopa v povezavi z drugimi v nekaterih kitičnih oblikah. Otroške pesmi so zložene iz samih trohejskih četvercev.

Verzi v slovenskem ljudskem izročilu niso daljši od deseterca, vsebujejo torej največ deset zlogov.

V slovenskem ljudskem izročilu poznamo nekitične in kitične pesmi. Nekitične pesmi so prevladovale dolgo časa nazaj; zanje je bilo značilno, da se je vsak verz dvakrat ali trikrat ponovil. Najkrajša kitica v ljudskih pesmih je dvovrstična, najpogosteje se pojavlja štirivrstična kitica (prav tam).

Refren najdemo v skoraj vseh pesemskih zvrsteh. Sestavljen je lahko iz nesmiselnih zlogov, kar imenujemo zlogovni refren, ali pa iz besed, kar imenujemo besedni refren. Slednji se včasih združi v verze in kitice. Refren je lahko vsebinsko povezan z besedilom pesmi, vendar ne nujno, saj je vsebinsko neodvisna oblikovna sestavina pesmi (Kumer, 1996).

Z. Kumer (1996) navaja štiri vrste refrenov, ki obstajajo v ljudskem pesemskem izročilu:

- dodani refren, ki se nahaja na koncu kitice oziroma verza v nekitičnih pesmih;
- vrinjeni refren, ki se nahaja sredi verza ali med verzi v kitici;
- sestavljeni refren, ki ga najdemo hkrati na koncu kitice in vmes, ter
- uvodni refren, ki se vedno nahaja na začetku kitice ali verza.

2.2 LJUDSKA GLASBILA

Ljudsko glasbilo je vsak inštrument, ki se priložnostno ali stalno uporablja za ustvarjanje ali poustvarjanje ljudske vokalno-inštrumentalne glasbe. Ljudsko glasbilo je po izvoru lahko domače ali tovarniško, po načinu izdelave preprosto ali zapleteno ter po namenu uporabni predmet ali koncertni inštrument. Po svoji družbeni vlogi lahko ljudsko glasbilo nastopa samostojno za solistično ali skupinsko muziciranje, za spremljavo petja in/ali plesa, za dajanje zvočnih znamenj ter kot otroška zvočna igrača (Bedina idr., 1987).

Cvetko (2007) opisuje, da informacije o prvih ljudskih glasbilih segajo v čas ob zatonu starejše kamene dobe. V Potočki zijalki je bila pred več kot trideset tisoč leti najdena piščal, narejena iz kosti jamskega medveda. Iz bakrene dobe izhaja ropotulja, obredno zvočilo, nekaj tisoč let kasneje pa je bila odkrita ropotuljica iz žgane gline, kar priča, da sta bila glasba in zvok vselej pomemben del družabnega in duhovnega življenja. To lahko razberemo tudi s t. i. vaške situle, na kateri se v srednjem nizu razloči podobo godca, ki piska na panovo piščal. Ta je kmalu postala najbolj prepoznavno ljudsko glasbilo.

O uporabi ljudskih glasbil skozi čas pričajo tudi nekatere freske gotskih cerkva, na katerih so narisani angeli, ki igrajo na štiristrunska glasbila s tolkači, ter delo Janeza Vajkarda Valvasorja – Slava vojvodine Kranjske, v kateri opisuje lesene rogove. Najpomembnejši spomenik slovenske glasbene preteklosti predstavljajo panjske končnice, na katerih opazimo godčevske prizore, glasbila, godce, zgodbe, plesne in druge motive, povezane z ljudsko glasbo izpred dveh stoletij ali več (prav tam).

V Sloveniji po nekaterih krajih še vedno ohranjajo običaj pritrkavanja, ki je slovenska glasbena posebnost. Imenuje se tudi klenkanje ali jančenje. Zvonovi se pri pritrkavanju oglašajo v določenem zaporedju, pri čemer nastajajo ritmične melodije. Pitrkovalci na zvonove udarjajo s kembljem (Baš, 1980).

2.2.1 DELITEV LJUDSKIH GLASBIL

Na osnovi rezultatov (Vrbančič, 2010) so ljudska glasbila opredeljena kot glasbila ročne ali industrijske izdelave, ki jih lahko razlikujemo naprej glede na vrsto zvočila in način izvabljanja zvoka.

Z. Kumer (1983) je ljudska glasbila razvrstila v štiri skupine, na idiofone, membranofone, kordofone in aerofone.

Idiofoni ali samozvočila so glasbila, ki v celoti nihajo in dajejo zvok, če nanje udarjamo/jih stresemo/trzamo/taremo. Mednje sodijo pokalice, pokrovke ali činele, cepci, klepetala, ropotci, klopotci, pikatore, zvonovi in zvonci, kovani zvonci, ropotulje in kraguljčki, raglje, drumljice, stržki, koruzne gosli ter paličasta drgala. V Sloveniji imamo veliko tovrstnih glasbil tako med otroškimi zvočnimi igračami kot tudi v rabi odraslih. Poznamo slovenske posebnosti, medtem ko je nekaj tudi takšnih, ki so razširjena po celi Evropi in zunaj nje (prav tam).

Membranofoni ali glasbila z opno so glasbila, pri katerih je zvočilo napeta živalska koža, po kateri udarjamo s tolkalom ali roko, lahko pa opno zatresemo posredno ali vanjo pihamo. Med membranofone uvrščamo boben, lončeni bas, žabice in nunalco (prav tam). Tovrstna glasbila so v Sloveniji redka, medtem ko so jih včasih uporabljali pri določenih opravilih. Boben so nekoč uporabljali za razglašanje ukazov in sporočil, lončeni bas za spremljavo plesa, v nekaterih godbah pa je nadomeščal bas. Žabice so narejene iz orehove lupine in namenjene predvsem otrokom (Baš, 1980).

Pri kordofonih oziroma strunskih glasbilih zvočilo predstavljajo napete strune, po katerih glasbenik vleče z lokom, trza s trzalico, brenka s prsti ali nanje udarja s tolkalci različnih oblik. Strunska glasbila imajo resonančen trup, ki ojači zvok strun, s krajšanjem strun pa se doseže spreminjanje tonske višine. Strunska glasbila so močno zastopana v slovenski glasbi, vendar običajno manj pri predšolskih otrocih. V to skupino uvrščamo citre, oprekelj, cimbale, violinske citre, klavirske citre, tamburico, gosli in violo, leseni bas, kitaro in harfo (Kumer, 1983).

Aerofoni ali zrakovna glasbila so v Sloveniji najštevilčnejša in hkrati tudi najbolj raznovrstna. Zvočilo predstavlja neomejen zračni prostor ali zračni steber v cevi. Tresenje zraka se doseže na različne načine. V to skupino glasbil uvrščamo tako glasbila za najmlajše kot je na primer piščalka iz lubja, kot tudi glasbila za izučene glasbenike kot je na primer diatonična harmonika. Med zrakovna glasbila uvrščamo bič, orglice, diatonično harmoniko, piskalo iz trave, pero, čivink, brnivko, brkljo, brnek, drdro, trstenke, prečne flavte, lubnate piščalke, lončene piščalke, okarino, dvojnice s piskom, prdo, lubnati rog, klarinet, dvojnice z jezičkom, dude, živalski rog, trobento, pločevinasti bas, leseni rog, trobljo in lajno (prav tam). Dude so bile nekdanje najbolj razširjeno zrakovno glasbilo. Upodobljene so na freskah naših cerkva, uporabljali so jih tudi za spremljanje kresne kolednice. Poleg dud so bile nekoč razširjene tudi piščali, za katere so imeli po pokrajinah različna poimenovanja, ki so se obdržala do danes (Baš, 1980).

Danes je med ljudskimi glasbili najbolj priljubljen inštrument harmonika, posebej diatonična oziroma – kot so jo poimenovali ljudje – »frajtonarica«. Spremlja večinoma vse glasbenike, ki ohranjajo ljudsko glasbo živo. Iz zapisov Cvetka (2007) lahko razberemo, da je diatonična harmonika v Evropo prišla sredi 19. stoletja, v Slovenijo po letu 1850. Slovenski godci zvokovno ločujejo tri vrste harmonik, in sicer nemško, slovensko in štajersko. Razlikujejo se po različni razporeditvi gumbov. Tako je na primer slovenska diatonična harmonika ožja in višja od nemške.

2.2.2 IZDELOVALCI LJUDSKIH GLASBIL

Ljudska glasbila niso v današnjem času več toliko navzoča kot nekoč. Kljub temu najdemo v Sloveniji še nekaj izdelovalcev ljudskih glasbil, zbirateljev ljudskega izročila in poustvarjalcev ljudske glasbe, ki ohranjajo našo dediščino in predstavljajo našo ljudsko kulturo v tujini (Korez Korenčan, 2003).

D. Korez Korenčan (2003) je zbrala slovenske izdelovalce ljudskih glasbil:

- Drago Kunej v Ljubljani izdeluje trstenke. Trstika raste v večjem delu Slovenije, zato so še vedno razširjene. Za Slovenijo je značilna simetrična oblika trstenk, pri kateri je najdaljša cevka v sredini, medtem ko se levo in desno cevke simetrično krajšajo.

- Vera Vardjan v Dragatušu izdeluje gudala in vodomce. Vodomce, ki tudi piskajo, izdeluje iz gline. Za gudalo potrebuje glinaste lonce različnih velikosti, čez katere priveže posušen mehur, navezan na sirkove paličice.

- Miran Mehora v Ljubljani izdeluje okarine. To so flavte v obliki glinaste posodice z luknjicami in kljunom.

- Darko Korošec v Ljubljani izdeluje slovenska in tuja ljudska glasbila. Izdeluje več kot dvajset vrst ljudskih glasbil, jih popravlja in prireja delavnice o izdelavi določenih ljudskih glasbil.

- Slavo Batista v Samedeli pri Kopru izdeluje pastirske piščali, harfe, violinske citre in meh.

- Jože Setničar v Kresnicah izdeluje lesene rogove. Izdela jih iz vej, ki jih prežaga na pol, obe polovici izdolbe, ju zlepi in nato uglasi.

- Jože Holcman, Vinko Novak in Alojz Ravnik izdelujejo citre. V Sloveniji so razširjene kitarske, mandolinske, harfne, klavirske in violinske citre. Do nedavnega so citre izgubljale svoj prostor med ljudskimi glasbili, danes pa z uvajanjem v glasbene šole ponovno pridobivajo zanimanje glasbenikov.

- Janez Jocif in Vlado Nunčič sta znana po izdelovanju opreklja, ki se imenuje tudi nemške citre. Večji in izpopolnjeni oprekelj imenujemo cimbele, na katere se igra s tolkalci.

- Valentin Zdravko Zupan, Franc Dečman in Jožko Rutar so znani izdelovalci harmonik. Harmonike so lahko diatonične, kromatične ali klavirske. Diatonična harmonika je poleg citer in tamburice kot ljudski inštrument vključena v program glasbenih šol. V Sloveniji obstaja okrog 65 izdelovalcev harmonik, kar kaže na porast zanimanja za ta inštrument.

Iz navedenih podatkov lahko razberemo, da ljudska glasba in izdelovanje ljudskih glasbil še ne bosta utonila v pozabo. Ljudski glasbilarski mojstri delujejo na območju celotne Slovenije, kar kaže, da je ljudska glasba še vedno navzoča na celotnem ozemlju naše države. O tem piše tudi Cvetko (2007), saj izdelovalci ljudskih glasbil izdelujejo različna glasbila, ohranja se

izdelovanje vseh štirih skupin – idiofonov, membranofonov, kordofonov in aerofonov. Najbolj razširjeno je izdelovanje aerofonov, med njimi tudi trenutno najbolj priljubljenega inštrumenta – diatonične harmonike.

2.3 LJUDSKI GODCI IN GODČEVSTVO

Ljudski godec v Sloveniji ni bil nikoli samostojen poklic. Godci so bili nadarjeni posamezniki, ki so imeli t. i. godčevsko žilico in so bili sami po sebi vesele narave. Godci so bili običajno kočarji in rokodelci, ki so si s pomočjo godčevstva služili dodaten denar. Kmetje niso bili predstavniki godcev. Nekoč je veljalo načelo: »bolj zabaven je godec, več denarja zasluži« (Cvetko, 2007). Kljub temu so godci svoj poklic opravljali bolj zaradi veselja, saj denar, ki so ga zaslužili z zabavanjem ljudi, ni bil zlahka pridobljen. »Nekoč so namreč svatbe trajale tri dni in noči, godec pa se v vsem tem času ni smel utruditi, saj je bil plačan za to, da zabava svate s petjem in burkami« (Baš, 1980).

Iz zapisov Z. Kumer (1983) lahko razberemo, da ljudski godci od nastopa harmonike dalje delujejo tudi kot posamezniki, čeprav je slovensko ljudsko petje običajno večglasno. Kljub temu se godci še vedno radi družijo v manjših skupinah, ki običajno ostanejo stalne. Dober godec oziroma godci niso upoštevani zgolj v domačem kraju, temveč so dobrodošli tudi v širšem okolišu, vključno s sosednjimi deželami.

Godčevstvo na Slovenskem je povezano s plesom in zabavo. Godci so bili navzoči pri vseh pomembnih dogodkih. Z glasbo in plesom so spremljali poroke, godove in odhod fantov k vojakom. Nepogrešljivi so bili pri glavnih praznovanjih in pomembnih mejnikih, kot so novo leto, pustovanje, florjanjevanje, kresovanje, praznovanje prvega maja, praznik žetve, martinovanje, žegnanje, veselice, javne prireditve in podobno (Cvetko, 2007). Godec je bil ena izmed glavnih oseb na poroki in je na koncu pospremil svate del poti domov. Z godčevstvom povezujemo tudi korante. Njihovi zvonci okrog pasu so ravno tako del ljudskih glasbil. Slovesen običaj in pomembna naloga godcev je bilo tudi pritrkavanje, ki je nekoč predstavljalo »pomembno muziko pred velikimi prazniki« (Baš, 1980).

Na slovenskem etničnem ozemlju najdemo samo eno stalno godčevsko zasedbo, ki jo sestavljajo vodilne citre in spremljevalne bunkule v Režiji. Po letu 1900 so v Sloveniji začeli nastajati tamburaški orkestri. Orkester sestavlja šest brenkal: bisernica, brač, čelovič, čelo, berda in bugarija. Danes tamburaški orkestri delujejo predvsem v Beli krajini in Prekmurju, kjer spremljajo folklorne skupine (Cvetko, 2007).

Baš (1980) navaja, da je včasih veljalo, da godčevstvo ostane v družini, zato je običajno godčevska žilica prehajala z očeta na sina in dalje na naslednje rodove. Godci so bili v družabnem življenju na podeželju nepogrešljivi, kljub temu pa se je o njih govorilo, da so veseljaki, ki jim ni mar za delo. Navzlic tem stereotipom lahko danes rečemo, da je pomen ljudskih godcev za ljudsko glasbeno izročilo izredno velik, saj so bili nekoč in so tudi danes ohranjevalci inštrumentalne glasbe, posredniki in ustvarjalci pesmi in plesov.

Godčevstvo v Sloveniji se je po 2. svetovni vojni močno zmanjšalo, saj ni bilo več toliko priložnosti za udejstvovanje godcev. Kljub temu so godci našli priložnost za širjenje ljudskega izročila. Kot piše Z. Kumer (1983), so s tem pomagali »graditi nevidne, a trdne temelje, iz katerih je kasneje nastala naša umetna glasbena kultura«. Strinjam se z zapisom avtorice, da morajo tudi današnji godci v prvi vrsti igrati zaradi igranja, ne zaradi denarja.

2.4 LJUDSKI PLESI

Ljudski ples vključuje plesne oblike, ki ne glede na izvor ali starost pomenijo sestavni del ljudske kulture (Bedina idr., 1987). Po številu plesalcev jih delimo na solistične, parne ali skupinske. Delimo jih tudi po spolu. Glede na vlogo plese razdelimo na obredne in zabavne, po glasbeni spremljavi pa so lahko nemi, peti ali spremljani. Med Slovenci sta danes najbolj razširjena ljudska plesa valček in polka (Vrbančič, 2010).

Ljudski ples postavlja v ospredje igrivost ali magičnost (obredni ples), zato je lahko enak družabnemu ali sestavni del šeg. Ljudsko izročilo pozna različne vrste plesov: brez glasbene ali zvočne spremljave ter take, ki jih spremljajo zvoki, povzročeni s predmeti na plesalčevem oblačilu, plese s petjem, plese s spremljavo glasbil, včasih tudi plese, ki jih spremljajo glasbila in petje hkrati (Kumer, 1988).

V Sloveniji je plesni repertoar soroden v vseh pokrajinah. Isti elementi plesov se pojavljajo v različnih variantah, ki so jih po pokrajinah različno poimenovali in stilno preoblikovali. Včasih so največ plesali na svatbah in v pustnih dneh, ob ljudskih in cerkvenih praznikih ter po končanem skupnem delu. V času posta in adventa je veljala stroga plesna prepoved (Baš, 1980).

Ljudski plesi so slovenskega človeka spremljali ob vseh pomembnih mejnikih njegovega življenja. V načinu izvedbe se namreč izražajo značaj, temperament in duša plesalca. Nekatere različice plesov odkrivajo tudi ustvarjalnost Slovencev (Fuchs, 2004).

Danes je najbolj razširjena polka, ki je izpodrinila starejše ljudske plesne. Po celotnem slovenskem ozemlju so znane različne plesne igre družabnega značaja: plesi v kolu, parni plesi, takšni, kjer plesalci plešejo sami zase, nevezano ali v večji skupini, ki v sklenjeni vrsti ali povorki oblikuje kačo in polža (Baš, 1980).

Skupinski plesi sestavljajo predvsem starejše slovensko plesno izročilo, medtem ko mlajšega sestavljajo večinoma parni. Pri skupinskih plesih vrsta soplesalcev, držeč se za roke, teče v kačastih in polžjih zavojih, vodja pa vrsto vodi pod mostom dvignjenih rok dveh plesalcev na koncu ali sredi vrste. Starejši skupinski ples je tudi kolo (Fuchs, 2004).

Parni plesi so večinoma tujega izvora. Najstarejši slovenski parni ples je štajeriš, ki sodi med snubitvene plesne. Na Slovenskem poznamo še druge parne plesne: potrkano, sedem korakov, polko na počez, mazurko, mrzulin, šotiš, požugano, križpolko, šuštersko in tkalečko, brcpolko, polko, valček, kmečki valček in rezijanski ples. Rezijani so edini prebivalci slovenskega etničnega ozemlja, ki plešejo drugače od ostalih Slovencev. Plesalec in plesalka se med plesom nikoli ne primeta. Med plesom lahko plesalca improvizirata, bistveno pa je, da ob vsakem zaključku melodičnega obrazca zaključita s potrkom. Spremljavo izvajata godca na citiri in brunkuli. Rezija je med redkimi slovenskimi pokrajinami, v kateri ljudski ples živi še danes (prav tam).

Med ljudske plesne sodijo tudi različne plesne igre. Fuchs (2004) opisuje naslednje plesne igre: igre z nadštevilnim plesalcem, igre z izbiranjem soplesalca in fantovske igre. Pri igrah z nadštevilnim plesalcem je bistvo v menjavanju plesnih partnerjev, kjer zaradi nadštevilčnosti vedno kdo ostane brez para. Tisti za kazen pleše z metlo ali plača godcem. Med igrah z izbiranjem soplesalca uvrščamo tiste, pri katerih eden od sodelujočih izbira soplesalca. To stori s pomočjo blazine, ogledala ali stola. Takšne vrste plesnih iger so nepogrešljive na porokah in drugih podobnih zabavah. Fantovske igre so podobne igri zvezda in igri s klobuki. Tako na primer pri igri s klobuki fantje drug drugemu ritmično jemljejo klobuke z glave in jih posajajo na svojo. Tisti, ki pri tem naredi napako, izpade.

3 OTROCI IN LJUDSKA GLASBA

B. Sicherl Kafol (2009) navaja, da se že novorojenček rad igra s svojim glasom. Z njim izraža veselje, žalost, navdušenje in strah. Poleg tega ves čas odkriva njegove čudeže. Prav zato je pomembno, da otroke spodbujamo k petju. Preko ljudske glasbe lahko otroku približamo

petje, plese in glasbila, saj je preprosta in jo ljudje, predvsem otroci, hitro sprejmejo za svojo. Z glasbo lahko premagamo marsikatero stresno situacijo.

Pomembno je vedeti, da glasba otroke združuje, povezuje med seboj in s tistim, ki jim glasbo posreduje. Z glasbo vnašamo v življenje otrok veselje, sproščenost, radost, glasba otroke čustveno bogati in jih plemeniti. Z glasbo in glasbenimi dejavnostmi vplivamo na razvoj otrokovih dispozicij za glasbo in mu razvijamo glasbene zmožnosti. Ljudsko glasbo, zlasti otroške ljudske pesmi, lahko otrokom posredujemo preko glasbenih didaktičnih iger. Z njimi se otrok uči pesmi na zabaven način, hkrati pa razvija določene glasbene zmožnosti. Z njimi posredno vplivamo tudi na kakovost osnovnih glasbenih dejavnosti. Med vzgojitelji/učitelji in otroki vzpostavijo povezanost in pomagajo pri vzpostavitvi pozitivnega odnosa pri posredovanju ljudske in umetne glasbene vsebine (Voglar, 1979).

J. Žnidaršič (2016) meni, da ljudska glasba v današnjem času nima več tako pomembne vloge kot nekoč. Otroci poslušajo glasbo, še preden se rodijo, zato je pomembno, kakšno glasbo v tem obdobju poslušajo matere. Avtorica (prav tam) razlaga, da so otrokovi prvi vzgojitelji starši, stari starši in ljudje, ki so otroku najbližje. Otroci so seznanjeni z glasbo, ki jo poslušajo njihovi najbližji. Vprašamo se lahko, kolikokrat je v poslušanje glasbe vključena ljudska glasba. Verjetno premalokrat. Prav zato je pomembno, da najbližji otroke seznanjajo z ljudskim izročilom. Kadar otroci doma niso seznanjeni z ljudskim izročilom, se z njim srečajo šele v vrtcu ali šoli. To obdobje je razpeto med prvim in sedmim letom otrokove starosti, zato je pomembno, da Slovenci ljudsko glasbo vzamejo za svojo in jo širijo naprej med ljudi in naše najmlajše. Le tako bo ljudska glasba pri otrocih cenjena in jo bodo kasneje širili na svoje otroke in bližnje.

3.1 OTROŠKE LJUDSKE PESMI

Otroške ljudske pesmi so vsebinsko in glasbeno preproste in namenjene vsem otrokom, od najmlajših dalje, zato bi morale biti del njihovega vsakdanjega življenja. Na izbiro ljudske pesmi vplivajo tematika, oblika, jezik in ritmično-melodična struktura pesmi. Vsebinska pestrost otroških ljudskih pesmi je odvisna od okolja, v katerem otrok odrasča. Tako se kažejo razlike v pesmi podeželskih in mestnih otrok. Otroške ljudske pesmi vsebujejo igrivo rimanje besed in oponašanje raznih glasov. Govorijo o vsebinah, ki so otrokom blizu, npr. živalih, rastlinah, vremenu (Žnidaršič, 2016). Otroške ljudske pesmi so praviloma kitične. Najkrajša

kitica je dvovrstična, najpogostejša štirivrstična. Nekitične otroške ljudske pesmi niso pogoste in so običajno razvojno starejše (Borota, 2013).

Otroška pesem vsebuje dva posebna načina oblikovanja besedila. Prvi se pojavlja v naraščajoči pesmi, v kateri besedilo narašča od kitice do kitice in se pri vsaki naslednji ponavlja vse nazaj do prve. Takšne pesmi so kljub obsežnemu besedilu primerne za otroke, saj se besedilo ponavlja in obenem dograjuje. Drugi način najdemo v verižni pesmi, kjer se besedilo vsake naslednje kitice vsebinsko navezuje na prejšnje ter je sestavljeno iz vprašanja in odgovora. Refren otroške ljudske pesmi ima enake značilnosti kot vse ljudske pesmi. Refren naredi pesem zanimivejšo in zvočnejšo. Otroci ob takih pesmih uživajo, saj se poigravajo z rimami, obenem pa spoznavajo nove besedne zveze (prav tam).

Med otroške ljudske pesmi uvrščamo tudi ljudske uspavanke, ki jih lahko štejemo tudi med glasbene igre. Najmočnejši del uspavanke je improvizacija. Uspavanke je primerno peti ne le pred spanjem, ampak skozi ves dan. Namen petja namreč je, da se povežemo z otrokom, in znano je, da se s petjem uspavank okrepi vez med materjo in otrokom. Uspavanka kot glasbena igra je igra med staršem in otrokom ter igra vsakega od njih posamično. Z uspavanko se lahko zblížamo z otrokom in mu hkrati približamo ljudsko izročilo (Cvetko, 2005).

A. Pesek (1998) je izdala štiri zbirke o slovenskih ljudskih pesmih za otroke, ki vsebujejo po 25 pesmi. V teh zbirkah najdemo bolj ali manj znane otroške pesmi, s katerimi spodbujamo otroke k petju. Glasovni obseg ter melodična in ritmična struktura melodij so v zbirki prilagojeni glasbenim sposobnostim predšolskih in šolskih otrok na razredni stopnji. Vse to pomembno vpliva na način širjenja ljudskih pesmi otrokom. Tudi glasbena spremljava ljudskih pesmi je ena od možnosti, kako otroku spodbuditi željo po spoznavanju slovenske kulturne dediščine.

Na voljo je kar nekaj knjig in priročnikov, ki vzgojiteljem, staršem in otrokovim bližnjim olajšajo posredovanje ljudskih pesmi otrokom. V pomoč pri tem sta zbirki M. Pušenjak, ki je otroške ljudske pesmi zbrala in uredila v knjigah Šaljivke nagajivke (2013) in Ta luštne ljudske (2018). Zbrane so pesmi, kot so Srečali smo mravljo, Enci benci, Lepo je pomlad na svet, Na planincih sonce sije, Barčica po morju plava. Pesmi vključujejo različne vsebine, primerne starosti otrok, njihove melodije so prav tako prilagojene otrokom.

3.2 OTROŠKA LJUDSKA GLASBILA

Slovensko ljudsko izročilo vsebuje veliko otroških zvočnih igrač. Večina jih sodi v skupino idiofonov. Lahko jih izdelajo otroci sami, ali pa jih zanje izdelajo odrasli. Največkrat uporabljena otroška ljudska glasbila so:

- goslice, izrezane iz dveh kosov koruznega stebela;
- brlek, izdelan iz polovice orehove lupine, povezane z nitko in lesenim jezičkom v sredini, in
- drdra, narejena iz celega oreha, skozi katerega je vtaknjena paličica z navito nitko (Baš, 1980).

Cvetko (2004) je definiral otroška glasbila kot predmete, ki jih otrok uporablja pri igri in z njimi ustvarja zvok. K tem predmetom spada vse, na kar otrok piska, trobi, s čimer ropota, drdra, drsa po podlagi, na kar brenka, gode in tolče. Med otroška glasbila uvrščamo:

- preproste predmete iz narave ali otrokove okolice, ki jih lahko otroci sami poiščejo, na primer piskanje na list, travo, pero ali cvet trobentice;
- preproste zvočne predmete, ki si jih napravijo otroci sami, na primer piščalke iz lubja, lesa, slame, koruze, trstike ali gline;
- zvočne predmete, ki si jih napravijo otroci s pomočjo odraslih, na primer nunalco, lončeni bas, klepetalo, ter
- zvočne predmete domače izdelave, na primer metlo za drgnjenje po tleh, različne rogove za trobljenje, ragljo za ropotanje.

Avtor je v knjigi *Trara pesem pelja* (2004) zbral otroška ljudska glasbila, ki si jih lahko izdelajo otroci sami ali z manjšo pomočjo odraslih. To so: pokalca, klepetalo, ropotulja, žabica, stržek, drgalo, koruzne goslice, raglja, boben, lončeni bas, brnkač, ru-ru, nunalca, brenka, kitara, citrice, mali bumbajs, brnek, brklja, brnivka, drdra, čivink, trstenke, lončena piščalka, lubnata piščalka, flavta na prst, prda, klenet in rog.

B. Borota (2013) predstavlja skupine malih inštrumentov oziroma zvočil, za katere so objavljene partiture. Razdeljena so v sedem skupin:

- cin-cin-dongi, ki so narejeni iz kovine in imajo dolgozveneč zvok (na primer činele, gong, zvonovi);
- pinke ponke in drdrala; prve imajo kratek zvok, običajno so parna glasbila, narejena iz dveh enakih delov (na primer orehove lupine, kamni, školjke, paličice), medtem ko imajo drdrala drdrajoč in daljši zvok, ki je odvisen od trajanja potezanja (izdelana na primer iz valovite lepenke, smirkovega papirja in hrapavih površin);
- zing-zongi, za katere je znan raztresen, grozdast zvok, ki nastane kot posledica premikanja in trkanja majhnih delcev, ki so v glasbilu (na primer ropotulja) ali nanizani drug zraven drugega (na primer kraguljčki);
- bamberbami, ki so glasbila z eno, dvema ali več opnami, zvok pa nastane, ko udarimo, tlesknemo, podrsamo z roko, prsti ali udarjalko po opni (na primer boben, pavke);
- brenkice, ki jih naredimo iz ohišja, čez katerega napeljemo strune (na primer kitara);
- goslice, ki so podobne brenkicam, vendar nanje godemo z lokom (na primer godala), ter
- pih-puh-pah pihalke, v katere pihamo, trobimo ali pojemo (na primer pihala in trobila).

Tovrstni inštrumenti predstavljajo način raziskovanja zvoka in konstruiranja glasbil z namenom muziciranja. Vključujemo jih v igro, zaradi upoštevanja ekoloških načel pa jih izdelamo iz recikliranega materiala oziroma si pomagamo s tehnikami rezanja, lepljenja in sestavljanja. Pomembno je, da s tem pokažemo glasbeni pomen glasbil (prav tam).

3.3 OTROŠKI LJUDSKI PLESI

Ker je ljudski ples del slovenske kulturne dediščine, je primerno, da ga kot posebno vrednoto poznajo tudi otroci. Po mnenju Fuchsa (2004) je v predšolskem obdobju in prvem triletju osnovne šole pomembno, da se otroci seznanijo z ljudskim plesnim izročilom, predvsem s plesnimi igrami in plesi, ki jih otroci spremljajo s petjem in zvočili. Značilnosti plesov po pokrajinah mlajšim otrokom ni treba poznati, pomembno je le, da sprejmejo ljudske plese in plesne igre. S poznavanjem plesov po pokrajinah se otroke seznanja kasneje, v drugem triletju osnovne šole.

Slovenskega otroškega plesnega izročila ne smemo primerjati z izročilom odraslih, saj se od njega razlikuje. Navzlic temu moramo poudariti, da je otroško ljudsko izročilo nastajalo s

posnemanjem odraslih. Otroci so svoje izročilo ves čas razvijali in ga ohranjali. Fuchs (2004) navaja, da slovensko otroško plesno izročilo obsega preproste rajalne igre, ki so jih otroci izvajali v krogu, polkrogu ali vrsti. Tako kot nekoč tudi otroci v današnjem času ustvarjajo brez posebnih spodbud; nastajajo nove oblike, ki se običajno navezujejo na stare. Najboljši primer tega je »gumitvist«. Pri tej igri otroci ves čas dodajajo nova pravila, vendar ohranjajo sestavine starih preskakovalnih iger. Po celi Sloveniji so razširjeni naslednji otroški plesi: Ringa, ringa raja; Dreto šivat; Kovtrčki; Ali je kaj trden most; Potujemo v Rakitnico; Črna kuharica; Izidor ovčice pasel; Bela, bela lilija; Rdeče češnje rada jem; Prišla majka s kolodvora; Jaz sem muzikant in Ob bistrem potočku je mlin. Omenjeni plesi so primerni za predšolske in osnovnošolske otroke.

Odličen prikaz življenja v preteklosti so tudi otroške folklorne skupine, ki poustvarjajo plesno izročilo. Poleg plesnega, godčevskega in pevskega izročila ohranjajo tudi otroške igre ter različne vsebine in dogodke, ki so nekoč povezovali otroke. Trudijo se, da bi poustvarili plesno izročilo, tako da vanje ne mešajo sodobnih prvin, povzetih po tujih folklornih skupinah. K temu lahko prispevajo tudi vzgojitelji v vrtcih in učitelji v šolah ter ohranjajo otroško plesno izročilo živo (Sovič, 2014).

4 LJUDSKA GLASBA V VRTCU

Predšolsko obdobje je čas intenzivnega razvoja glasbenih zmožnosti. Pomen glasbene vzgoje je v tem obdobju največji (Voglar, 1979).

Dejavnosti, ki črpajo vsebino iz ljudskega izročila, so otrokom najbližje. Zaradi svoje preprostosti, jasne oblikovanosti in razumljivosti jih spodbujajo k ustvarjalnosti. Rečemo lahko, da so ljudske pesmi, glasba in plesi otrokom »pisani na kožo«, saj vstopajo v njihov svet in doživljanje kot nekaj vsakodnevnega in preprostega (Fuchs, 2004). Prav zaradi tega je pomembno, na kakšen način in v kolikšni meri vzgojitelji vključujejo ljudsko glasbo v dejavnosti.

Ena od vzgojiteljevih nalog je, da z bogastvom domačega ljudskega izročila obogati glasbene dejavnosti, doda svoje misli in zamisli in skupaj z otroki raziskuje to področje. Pri tem je dobro, da se po pomoč zateče k najstarejšemu rodu, saj je ta zadnji, ki nam lahko pove, kako je bila ljudska glasba nekoč vključena v njihovo življenje, nam zapoje kakšno ljudsko pesem

in morda pokaže kakšen star ljudski inštrument. V primeru, da bi zamudili zadnje pripovedovalce o življenju, ki se ne bo nikdar več povrnilo, bi izgubili dragocen biser našega ljudstva. V Sloveniji velja pregovor »vsaka vas ima svoj glas«, kar pomeni, da je izročilo slovenske dežele izjemno pestro. Ljudska glasba ponuja vzgojiteljem neskončno možnosti in oblik dela, zato lahko prav vzgojitelji slovenskih vrtcev prispevajo k njenemu ohranjanju (Kunaver, 2014).

J. Žnidaršič (2016), H. Klobasa (2016) in U. Sovič (2014) navajajo, da ima vrtec veliko vlogo pri ohranjanju ljudskega izročila. Vzgojitelji s sistematično zastavljeno glasbeno vzgojo pri otrocih vzbujajo, razvijajo in oblikujejo odnos do ljudske glasbe. Ljudsko tematiko mora vzgojitelj vključiti v okvir različnih glasbenih dejavnosti: petja, igranja, poslušanja in ustvarjanja. Glasba je univerzalni jezik, s katerim se lahko izražamo na različne načine (skozi pesem, ples, poslušanje). Če smo pozorni, jo lahko slišimo povsod, predvsem v naravi. Pomembna je za celosten razvoj otroka, zato je pomembno, da jo ves čas vključujemo v dnevno rutino in dejavnosti. Glasba je sredstvo komuniciranja, sredstvo za izražanje in sprostitvev. Z njenim vključevanjem lahko zajamemo skoraj vsa kurikularna področja. Glasba in petje prebujata otrokovo ustvarjalnost, poslušanje glasbe spodbuja gibanje in razmišljanje, petje pa sprošča stres. Strokovni delavci v vrtcu morajo otrokom ustvariti dovolj spodbudno učno okolje, da bodo lahko izbirali med raznolikimi glasbenimi dejavnostmi ter razvijali lastno ustvarjalnost in nadarjenost. Tako lahko na primer otroci v gozdu odkrivajo ljudska glasbila in nabirajo material zanje. Avtorice (prav tam) tudi ugotavljajo, da plesna vzgoja spodbuja otrokovo gibalno ustvarjanje in prispeva k razvoju otrokove osebnosti.

Vsaka kultura ima svojo glasbo, ki jo vzgojitelj lahko oblikuje in vključuje v dejavnosti. Slovenska ljudska glasba je izhodišče za mnoge dejavnosti, ki jih lahko vključimo v različne vsebine. Zaradi njene spontanosti jo lahko uporabljamo tudi nenačrtovano (Klobasa, 2016).

Otrokom je treba omogočiti čas za raziskovanje. Z glasbili lahko spremljajo že znane ljudske pesmi ali si izmišljajo nove. Petje, glasbila in ples so med seboj povezani, zato lahko ena dejavnost vsebuje vse tri sestavine. H. Klobasa (2016) omenja rajalne in didaktične igre kot način spodbujanja razvoja otrokovih glasbenih zmožnosti. Strinjam se z njeno trditvijo, saj lahko otroci ob njihovi pomoči nadgrajujejo svoje glasbene zmožnosti, spretnosti in znanja. Veliko otroških ljudskih pesmi ima obliko rajalnih in didaktičnih iger, zato je pomembno, da vzgojitelji izbirajo čim več takih in s tem spodbujajo otrokove glasbene zmožnosti, hkrati pa na preprost način ohranjajo ljudsko tradicijo.

Poleg igranja na glasbila in petja je pomembno, da se v predšolski vzgoji posveča pozornost tudi plesni vzgoji in plesu. Vsebina plesne vzgoje je igra z gibanjem lastnega telesa in gibanje v skupini. Poteka v igralno-gibalni obliki in spodbuja razvoj ustvarjalnosti, obenem prispeva k sodelovanju in uveljavljanju posameznika v skupini. Ker otroško plesno izročilo vključuje plesse različnih težavnosti, je pomembno, da vzgojitelji izbirajo vsebine glede na otrokove zmožnosti in jih predstavljajo na prijeten način (Sovič, 2014).

Eden najpomembnejših ciljev v predšolskem obdobju je vzbujanje otrokovega veselja do petja ljudskih pesmi, igranja na ljudska glasbila in poslušanja ljudske glasbe. Vzgojitelji lahko pri otrocih ohranjajo ljudsko izročilo in oblikujejo pozitiven odnos do kulturne dediščine s sistematičnim pristopom k načrtovanju, izvajanju in vrednotenju vzgojno-izobraževalnega procesa glasbene vzgoje (Žnidaršič, 2016).

Avtorica (prav tam) ugotavlja, da vzgojitelji v svoj proces vključujejo več umetnih kot ljudskih pesmi, čeprav bi morali v enem letu otrokom približati enako število ljudskih in umetnih pesmi. Ugotavlja tudi, da vzgojitelji vključujejo spremljanje pesmi na lastna ali Orffova glasbila, manj oziroma skoraj nič pa jih ne spremljajo na otroška ljudska glasbila. To bi bilo treba v vzgojno-izobraževalnem procesu spremeniti in se osrediniti tudi na ljudske pesmi, igranje na ljudska glasbila in plesanje ter spoznavanje ljudskih plesov.

Cilje glasbene vzgoje v predšolskem obdobju morajo vzgojitelji znati razumeti. Razumeti jih morajo kot prizadevanja za zbujanje in ohranjanje veselja do glasbe; razvijanje sposobnosti doživljanja, ustvarjanja, zaznavanja in izrazne pripravljenosti; spoznavanje glasbenih pojavov v njihovi odvisnosti od tradicije in kulturnega prostora ter individualnih in socialnih danosti (Denac, 2010). Prav prizadevanje za slednje, ki se navezuje na tradicijo, v vzgojno-izobraževalnem procesu najbolj hrepeni po razumevanju.

Vzgojitelji se bodo morali začeti zavedati, da se bo ljudska glasba v vrtcu ohranila le, če bodo poznali kriterije za izbiro ustrezne ljudske pesmi oziroma upoštevali razvitost glasbenih sposobnosti otrok in okolje, v katerem živijo. Hkrati bi morali posvetiti več pozornosti poslušanju ljudske glasbe in igranju na ljudska glasbila, saj lahko otroku vsaka stvar predstavlja igračo, ki jo lahko spremeni v glasbilo (Žnidaršič, 2016).

Včasih sta bila družina in način življenja v družbeni skupnosti pomembna dejavnika pri ohranjanju ljudske glasbe. Do danes se je način življenja v veliki meri spremenil, na glasbeni okus otrok pa poleg teh dveh dejavnikov vplivajo tudi mediji, vrtec, šola in druge kulturne

ustanove. Prav zato je pomembno, da poleg družine, ki je še vedno pomemben dejavnik pri ohranjanju ljudskega izročila, vlogo pri prenašanju znanja o ljudski glasbi prevzamejo tudi vzgojitelji. Vzgojitelji že v najzgodnejšem obdobju s svojim znanjem in lastnim udeleževanjem pri otrocih vzbujajo veselje in oblikujejo pozitiven odnos do kulturne dediščine našega naroda. V primeru, da se bodo pedagoški delavci začeli zavedati pomembnosti naše naloge pri ohranjanju ljudske dediščine, bo ta še vedno živela med nami. Če se to ne bo zgodilo, se bo ljudska glasba pozabila, saj je vpliv sodobnih dejavnikov močnejši od ljudske dediščine (prav tam).

4.1 KURIKULUM ZA VRTCE

Področje glasbe je v Kurikulumu za vrtce (1999) sestavni del področja dejavnosti umetnost. Poleg področja glasbenih dejavnosti tja sodijo še likovna, plesna, avdio-vizualna in dramska dejavnost. Zaradi strukture Kurikuluma za vrtce (v nadaljevanju tudi kurikuluma) je pomembno, da vzgojitelji poznajo filozofska in pedagoško-didaktična izhodišča načrtovanja glasbene vzgoje. To je zelo pomembno za zagotavljanje strokovne avtonomnosti glasbe v načrtovanem in izvedbenem kurikulumu. Osnovo za načrtovanje, izvajanje in vrednotenje vzgojno-izobraževalnega procesa glasbene vzgoje predstavljajo načela, zapisana v kurikulumu. S stališča predmetnega področja glasbene vzgoje so pomembna:

- načelo uravnovešenosti, ki ga vzgojitelj pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa glasbene vzgoje upošteva med različnimi vidiki otrokovega telesnega in duševnega razvoja ter posameznimi področji dejavnosti v vrtcu;
- načelo strokovne utemeljenosti kurikuluma, ki ga vzgojitelj vključi pri načrtovanju, izvajanju in vrednotenju vzgojno-izobraževalnega procesa, kjer upošteva specifične značilnosti razvoja in učenja predšolskih otrok ter razlike glede na starostna obdobja in spoznanja znanstvenih ved, ki opredeljujejo posamezna področja dejavnosti v vrtcu;
- načelo horizontalne povezanosti, ki vključuje upoštevanje integracije različnih področij dejavnosti in pri tem različnih vidikov otrokovega razvoja in učenja;
- načelo razvojno-procesnega pristopa, pri katerem vzgojitelj izhaja iz posameznih elementov kurikuluma (cilji, vsebina, metode, evalvacija), ki predstavljajo izhodišče za načrtovanje drugih vsebinskih elementov kurikuluma (Denac, 2010).

V Kurikulumu za vrtce (1999) je pri področju dejavnosti umetnost zapisano, naj se otrok sreča z ljudsko umetnostjo in obrtjo, ritmično izreka ljudske izštevanke in poje otroške ljudske pesmi. Ljudski glasbi je torej namenjen zgolj dober stavek, medtem ko področje umetnosti v kurikulumu zajema več strani. Strinjam se z J. Žnidaršič (2016), da se morajo vzgojitelji zavedati, da je eden izmed najpomembnejših ciljev glasbene vzgoje v predšolskem obdobju vzbujanje otrokovega veselja do petja ljudskih pesmi, igranja na ljudska glasbila in poslušanja ljudske glasbe. Tukaj se pojavi vprašanje, kako naj izvajajo določene dejavnosti, če niso ustrezno strokovno podkovani za utrjevanje ljudskega glasbenega izročila pri usmerjenih glasbenih dejavnostih. Vzgojitelji morajo pri otrocih ohranjati ljudsko izročilo in sistematično načrtovati vsebine glasbene vzgoje, vendar so pri tem bolj ali manj prepuščeni svojim odločitvam, saj jim kurikulum, ki naj bi jim bil v pomoč, ne ponuja strokovnih vsebin s področja ljudske glasbene dediščine. Prav zato bi bilo dobro, da bi strokovnjaki s pedagoškega področja razmislili o dopolnitvi ali prenovi kurikulumu, saj bi s tem pomagali ohraniti ljudsko glasbo v predšolski glasbeni vzgoji.

Poleg kurikulumu nekaj smernic za načrtovanje glasbene vzgoje v predšolskem obdobju ponuja tudi Priročnik h kurikulumu za vrtce (2001). Navedene didaktične smernice za načrtovanje področij dejavnosti vključujejo predstavitev dejavnosti in metod, vendar ne zajemajo področja ljudske glasbe. Posledično tudi tukaj vzgojitelji nimajo zadostne opore za uspešno načrtovanje vzgojno-izobraževalnega procesa glasbene vzgoje. Razlika med kurikulumom in priročnikom zanj je, da področje umetnosti v priročniku vključuje le glasbeno in likovno vzgojo, medtem ko kurikulum za področje umetnosti vključuje še plesne, dramske in AV medijske dejavnosti (Denac, 2012).

V Priročniku h kurikulumu za vrtce (2001) je navedeno, da sta na področju glasbenega izvajanja pomembni dve glasbeni dejavnosti: petje pesmi in igranje na glasbila. Pomembno je, da vzgojitelji izbirajo pesmi, ki so primerne otrokom in času, hkrati pa so navzoče v vsakdanjem življenju otrok kot nekaj samoumevnega. Pesmi morajo spodbujati nadaljnje razvijanje na jezikovnem in pevskem oziroma glasbenem področju. Prav to spodbujajo tudi ljudske pesmi, zato ne smejo ostati pozabljene, ampak jih moramo poiskati in vključevati v glasbeno vzgojo.

Pomembna dejavnost glasbene vzgoje je ustvarjanje v glasbi. Otroku moramo pustiti čas, da raziskuje in začuti zadovoljstvo. Na tak način lahko ustvari marsikatero ljudsko glasbilo. Na otrokovo ustvarjalnost vpliva spodbudno okolje in lasten zgled vzgojiteljice. Pomembno je

torej, da se vzgojitelji zavedajo pomena ljudske glasbe in je ne jemljejo kot nekaj samoumevnega (prav tam).

Predšolsko in zgodnje šolsko obdobje sta najprimernejša za intenzivno glasbeno vzgojo. Pomembno je, da se v najzgodnejšem obdobju otroku ponudi raznovrstne glasbene izkušnje za oblikovanje pozitivnega odnosa do glasbe. Izkušnje, ki jih otrok pridobi v vrtcu, vplivajo na oblikovanje občega odnosa do glasbene kulture (Denac, 2012).

EMPIRIČNI DEL

5 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA IN NAMEN RAZISKAVE

Vzgojitelji se morajo zavedati, da je eden najpomembnejših ciljev glasbene vzgoje v predšolskem obdobju prav vzbujanje otrokovega veselja do petja ljudskih pesmi, igranja na ljudska glasbila in poslušanja ljudske glasbe. Vzgojitelj mora sistematično pristopiti k načrtovanju, izvajanju in vrednotenju vzgojno-izobraževalnega procesa glasbene vzgoje, če želi pri otrocih ohranjati ljudsko izročilo in oblikovati pozitiven odnos do kulturne dediščine. Ljudsko tematiko mora vključiti v okvir različnih glasbenih dejavnosti: petja, igranja na glasbila, ritmične izreke, poslušanja in ustvarjanja (Žnidaršič, 2016). Tukaj se pojavi vprašanje, kako naj vzgojitelji zadovoljijo potrebe po vnosu ljudske glasbe v navedene glasbene dejavnosti, če nimajo strokovnih kompetenc, ki bi jim bile pri tem v pomoč. Avtorica (prav tam) ugotavlja, da je to eden od vzrokov za potiskanje načrtovanja dejavnosti v povezavi z ljudsko glasbo v ozadje.

Vzgojitelji v svoje pedagoško delo vključujejo ljudske pesmi, ki so zapisane v raznih glasbenih priročnikih, kot je na primer knjiga Mire Voglar z naslovom *Majhna sem bila*. Ljudski plesi v vrtcu niso razširjeni. U. Sovič (2014) ugotavlja, da vzgojitelji ne posvečajo veliko časa folklori oziroma plesom, ki so jih plesali naši predniki. Otrokom največkrat ponujajo glasbo in plese, ki so priljubljeni tisti trenutek, medtem ko skladbe in plese naših prednikov potiskajo v ozadje. Avtorica (prav tam) meni, da je morda nekatere vzgojitelje strah, da z glasbo in plesi, ki so bili aktualni včasih, ne bodo pridobili pozornosti in zanimanja otrok. Strinjam se z avtorico, da ta strah ni utemeljen, saj je v predšolskem obdobju prav vzgojitelj tisti, ki bi moral otrokom ponuditi čim več različnih zvrsti plesov in glasbe.

B. Borota (2006) opozarja, da odrasli otrokom ne smemo vsiljevati lastne glasbene predstavljalivosti in lastnih doživetij, temveč jim moramo omogočiti, da si sami razvijejo lastno predstavljalivost. Negativna vplivanja odraslih omejujejo otrokovo iskanje lastnih poti do doživljanja, glasbene predstavljalivosti, razumevanja pojavov in ustvarjalnosti. Posledice se kasneje kažejo tudi v stereotipih oziroma ponavljanju napačnih vzorcev, zato je pomembno, da vzgojitelji primerno načrtujejo glasbene dejavnosti. Avtorica (prav tam) omenja, da morajo biti vzgojitelji pozorni tudi na multikulturalnost otrok. Otroci, ki ne razumejo jezika, glasbo

sprejemajo kot univerzalno govorico, ki jim pomaga vzpostaviti komunikacijo z okoljem, sovrstniki in odraslimi. Pomembno je, da vzgojitelj starejšega otroka, ki prihaja iz drugačnega okolja, povabi, da njega in ostale otroke nauči pesem, ki jo poje doma. Prav tako je smiselno, da vzgojitelj v svoje delo vključuje inštrumente in ustvarjanje ob glasbi z gibalnim ali likovnim izražanjem, saj otroci – iz domačega in tujega kulturnega okolja – kažejo za te dejavnosti velik interes.

B. Borota (2006) navaja, da s primerno izbranimi dejavnostmi in vsebinami vzgojitelj dosega cilje, ki so za potrebe dnevnih programov institucionalne predšolske vzgoje zapisani v Kurikulu za vrtce. Otroci potrebujejo učno glasbeno okolje, ki ga mora pripraviti vzgojitelj, da zagotovi prijetno vzdušje in otroke privabi k dejavnostim. Vzgojitelj zadosti potrebam otrok po glasbi s pripravo glasbenega kotička ter pomočjo otrokom pri vzpostavljanju aktivnega odnosa do inštrumentov in glasbe, ki mu bodo omogočali varno in zaupljivo okolje, v katerega bo aktivno posegal in v njem pridobival izkušnje. Smernice, ki jih navaja avtorica (prav tam), so lahko vzgojiteljem v veliko pomoč, saj lahko na takšen način in s takšnimi koraki približajo otrokom tudi ljudsko glasbo.

J. Žnidaršič (2016) ugotavlja, da glasbene dejavnosti z ljudsko tematiko niso v zadostni meri vključene v vzgojno-izobraževalni proces. Otroci bi se morali v vrtcu naučiti več ljudskih pesmi, vzgojitelji pa poznati kriterije za izbiro ustrezne ljudske pesmi oziroma upoštevati razvitost glasbenih sposobnosti otrok ter okolje, v katerem živijo. Ponovno je treba izpostaviti problem, da vzgojitelji nimajo zadostne strokovne podpore. Prav tako bi bilo treba ugotoviti, zakaj vzgojitelji niso naklonjeni ljudski glasbi in kaj jih pri načrtovanju omejuje.

Na podlagi navedene problematike sem opredelila namen raziskave, v kateri sem preučevala vključevanje ljudske glasbe v načrtovanje pedagoškega procesa v Vrtcu Litija ob sodelovanju ljudskih pevcev in godcev ter odnos otrok in vzgojiteljice do ljudske glasbe. (Ugotovitve bom predstavila v nadaljevanju.)

5.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Na podlagi opredeljenega cilja sem postavila sledeča raziskovalna vprašanja:

RV 1: Kakšen odnos imajo 4- in 5-letni otroci iz Vrtca Litija do ljudske glasbe in koliko jo poznajo?

RV 2: Kakšen odnos ima vzgojiteljica skupine otrok, starih 4 in 5 let, do ljudske glasbe in koliko jo vključuje v dejavnosti?

RV 3: Katere dejavnosti na temo ljudske glasbe bi v oddelek vključili otroci?

RV 4: Kako bo sodelovanje z ljudskimi pevci in godci spodbudilo otroke k vključevanju ljudske glasbe v dnevno rutino?

RV 5: Ali bodo otroci pridobljeno znanje o ljudski glasbi prenašali v vsakodnevno igro in dnevno rutino?

5.2 RAZISKOVALNA METODA

V raziskavi sem uporabila kvalitativni raziskovalni pristop na temelju deskriptivne in kavzalno-eksperimentalne metode pedagoškega raziskovanja. Pedagoško raziskovanje je vključevalo kvalitativno raziskavo, s katero sem pridobila odgovore na vsa raziskovalna vprašanja.

5.3 VZOREC

Kvalitativni del raziskave sem izvedla na neslučajnostnem oziroma namenskem vzorcu. Zajemal je otroke Vrtca Litija iz oddelka druge starostne skupine, stare 4 in 5 let, ter njihovo vzgojiteljico. Skupina je štela okvirno 22 otrok. Z njimi sem izvedla projekt »Ljudska glasba naj postane naša dnevna rutina«, ki sem ga uresničevala na podlagi priprav za usmerjene glasbene dejavnosti ob vključevanju ljudske glasbene dediščine.

5.4 OPIS POSTOPKA ZBIRANJA PODATKOV

Tehnike raziskovanja so vključevale opazovanje, intervju in analizo pedagoške dokumentacije. Instrument raziskovanja pri opazovanju so bile pedagoške priprave. Instrumenta raziskovanja pri intervjuju sta bila seznam vprašanj in zapisnik.

V prvi del kvalitativne raziskave sem vključila intervju z vzgojiteljico skupine otrok, starih 4 in 5 let, v kateri smo izvedli projekt. Namen intervjuja je bil pridobitev predhodnih informacij o predznanju preučevane skupine otrok na področju ljudske glasbe. Intervju je zajemal seznam petih obsežnejših vprašanj odprtega tipa z nekaj podvprašanji, ki so dopolnjevala osnovno strukturo vprašanj. Z vprašanji sem pridobila odgovor na raziskovalno vprašanje: »Kakšen odnos ima vzgojiteljica skupine otrok, starih 4 in 5 let, do ljudske glasbe in koliko jo vključuje v dejavnosti?« Z vzgojiteljico sem se dogovorila, da intervju opraviva po koncu prvega delovnega dne in pred začetkom projekta. Odgovore sem beležila, nato pa jih dobesedno prenesla v računalnik.

V drugem delu sem izvedla projekt na temo »Ljudska glasba naj postane naša dnevna rutina«. Instrument raziskovanja pri analizi pedagoške dokumentacije so bili anekdotski zapisi in zapisi evalvacij. Z opazovanjem in analizo pedagoške dokumentacije sem pridobila odgovore na raziskovalna vprašanja »Kakšen odnos imajo 4- in 5-letni otroci iz Vrtca Litija do ljudske glasbe in koliko jo poznajo?«, »Katere dejavnosti na temo ljudske glasbe bi v oddelek vključili otroci?«, »Kako bo sodelovanje z ljudskimi pevci in godci spodbudilo otroke k vključevanju ljudske glasbe v dnevno rutino?« ter »Ali bodo otroci pridobljeno znanje o ljudski glasbi prenašali v vsakodnevno igro in dnevno rutino?«. Pred začetkom izvajanja sem napisala priprave za usmerjene glasbene dejavnosti, ki so bile moje osnovno vodilo. Dopolnjevala sem jih glede na ideje otrok in glede na evalvacije preteklih izvedb. V jutranjem krogu smo se z otroki pogovarjali o ljudski glasbi; na podlagi njihovih idej in pogovora sem prehajala na vsakodnevne dejavnosti. Pri uvodni dejavnosti sem z otroki izdelala plakat na temo ljudske glasbe. Izdelali smo škatlo, v katero so otroci prinesli domačo nalogo (kaj uvrščamo k ljudski glasbi in kaj bi lahko v vrtcu počeli na to temo). Druga dejavnost je bila pregled nabora idej, odločitev o izboru ter načrt poteka našega projekta. V naslednje dejavnosti sem vključila raziskovanje ljudske glasbe, spoznavanje ljudskih pesmi in plesov, ogled videoposnetkov, izdelavo otroških glasbil ter obisk ljudskih pevcev in godcev. Izvajane dejavnosti sem opazovala in dokumentirala s pomočjo dnevnih pedagoških priprav, zapisovanjem izjav in komentarjev otrok, fotografiranjem, snemanjem in dnevniškimi zapisi. Podatke za raziskavo sem pridobila iz fotografij, posnetkov, z dnevniškimi zapisi, komentarji in izjavami otrok ter analizo izvedene dejavnosti. Po izvedbi dejavnosti sem vsako od njih analizirala. Na koncu sem analizirala celoten projekt ter ga povezala s cilji in raziskovalnimi vprašanji.

5.5 POSTOPEK OBDELAVE PODATKOV

Za postopek obdelave podatkov sem uporabila kvalitativno vsebinsko analizo.

Za intervju sem uporabila metodo kodiranja. Najprej sem gradivo dobesedno prepisala. Sledila je določitev kodirnih enot oziroma delov besedila, ključnih za raziskavo. Posameznim delom besedila sem nato pripisala kode. S pomočjo kod sem oblikovala in načrtovala pedagoške priprave za projekt »Ljudska glasba naj postane naša dnevna rutina«. Vsako izvedeno dejavnost sem analizirala na podlagi pedagoške priprave. To mi je omogočalo, da sem pri vsaki naslednji dejavnosti lahko preverila prejšnje ugotovitve glede odnosa otrok do ljudske glasbe in njenega vključevanja v dnevno rutino.

6 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

6.1 KVALITATIVNA RAZISKAVA

Kvalitativni del raziskave sem izvedla v dveh korakih. V prvem sem opravila intervju z vzgojiteljico skupine otrok, starih 4 in 5 let. S pomočjo njenih odgovorov sem v drugem koraku načrtovala potek projekta »Ljudska glasba naj postane naša dnevna rutina« v skupini otrok, starih 4 in 5 let.

6.1.1 ODNOS VZGOJITELJICE DO LJUDSKE GLASBE

Namen intervjuja je bil raziskati, kakšen odnos ima vzgojiteljica skupine otrok, starih 4 in 5 let, do ljudske glasbe in koliko jo vključuje v usmerjene dejavnosti.

Najprej me je zanimalo, ali se morda spomni kakšnega posebnega dogodka, kjer je začutila ljudsko glasbo in je nanjo naredila prav poseben vtis. Izvedela sem, da je vzgojiteljica že od malega obdana z ljudsko glasbo. Njen odnos do ljudske glasbe se praktično dopolnjuje že celo življenje. Obiskovala je pevski zbor, kjer so prepevali ljudske pesmi, in se na birmo odpravila v narodni noši, kar ji je zelo veliko pomenilo. V njenem okolju se je ljudska glasba ohranjala in bila ves čas prepletena z njenim življenjem.

Zanimalo me je njeno mnenje o vključevanju ljudske glasbe v vrtčevski oddelek. Po njenem mnenju je to zelo potrebno, saj ji ljudska glasba predstavlja narodno izročilo, ki ga je treba ohranjati in prenašati na mlajše rodove. Marsikateri otrok ljudsko glasbo sliši le v vrtcu, zato je še toliko bolj pomembno njeno vključevanje v oddelek. Prav tako meni, da gredo ljudske

pesmi otrokom hitro v uho zaradi preprostih besedil in melodije, medtem ko so ljudski plesi preprosti in hitro učljivi, zato je načrtovanje enostavnejše in prinaša pozitivne rezultate.

Vzgojiteljico sem vprašala o priljubljeni glasbi otrok iz skupine. Povedala mi je, da imajo radi vso glasbo. Nekaj otrok zelo izstopa s prepevanjem pesmi priljubljenih glasbenikov, predvsem pop zasedb, vsem pa je blizu ljudska glasba zaradi narečnih besed in preprostih melodij.

Zanimalo me je, koliko otroci poznajo inštrumente in kako se odzivajo na ljudska glasbila. O poznavanju inštrumentov mi je vzgojiteljica zaupala, da otroci glasbila spoznavajo v vrtcu in prenašajo znanje od doma. Ljudska glasbila poznajo zelo malo, najbolj so jim znani Orffovi inštrumenti. Ljudskih glasbil s skupino ni posebej spoznavala. Spoznavali so ljudske običaje in praznovanja, manj pa so se ukvarjali z ljudsko glasbo.

Ker pri načrtovanju usmerjene glasbene dejavnosti lahko naletimo na težave, sem ji zastavila vprašanje, s katerimi težavami se srečuje pri načrtovanju dejavnosti v sklopu ljudske glasbe in kje vidi vzroke za njeno (ne)vključevanje v oddelek. Vzgojiteljica je izpostavila, da vzroke za (ne)vključevanje ljudske glasbe v oddelek vidi v letnem načrtu, zaradi katerega pogosto primanjkuje časa za poglobitev v narodno izročilo in ljudsko glasbo. Zaradi tega tudi ne vključuje ljudske glasbe zelo pogosto v svoje dejavnosti, česar se zaveda, zato pravi, da bi jo lahko vključevala v večji meri kot doslej. Ljudsko glasbo vključuje v dejavnosti s plesom, inštrumenti in prepevanjem. Na težavo naleti pri načrtovanju glasbenih vsebin, kar pripisuje premajhnemu obsegu glasbenih ciljev v kurikulumu, ki bi ji bili v pomoč pri načrtovanju. Ugotavlja, da ji kurikulum pri načrtovanju ljudskih vsebin ne pomaga, kot bi si želela, saj ima pomanjkljive cilje in primere dejavnosti na to temo.

Vzgojiteljici sem zastavila vprašanje, katere sistemske spremembe na področju vzgoje in izobraževanja bi predlagala, da bi vzgojitelji ljudsko glasbo bolj vključevali v dejavnosti in morda celo dnevno rutino. Rešitev za večje vključevanje ljudske glasbe v oddelek vidi v dopolnitvi Kurikuluma za vrtce in Priročnika h kurikulumu s cilji in dejavnostmi s področja ljudske glasbe, saj si ljudska glasba zasluži svoj prostor. Meni, da bi s tem marsikoga spodbudili k njenemu večjemu izvajanju in vključevanju v oddelke. Posledično bi to pomenilo tudi večje spoznavanje in ohranjanje ljudskega izročila. Rešitev za aktivnejše vključevanje ljudske glasbe vidi tudi v vključevanju ljudske glasbe v program šolanja, še posebno predšolske vzgoje. Prepričana je, da bi s tem strokovni delavci pridobili določena znanja, kako pristopiti k vključevanju ljudske glasbe v delo z otroki.

Na koncu pogovora sem vzgojiteljico povprašala, katere načine uporablja za spoprijemanje s težavami pri načrtovanju ljudske glasbe. Povedala je, da si, ko naleti na težave, pomaga z lastnim znanjem, ki ga pridobiva na seminarjih in delavnicah. Letos se je udeležila delavnice Inge Breznik, ki je predavala o ljudski glasbi. Meni, da so izobraževanja strokovnih delavcev na to temo zelo pomembna, saj bo drugače ljudska glasba in ljudsko izročilo na sploh počasi zamrlo.

6.1.2 PROJEKT LJUDSKE GLASBE V USMERJENIH GLASBENIH DEJAVNOSTIH

V Vrtcu Litija sem v skupini 4- in 5-letnih otrok izvedla projekt »Ljudska glasba naj postane naša dnevna rutina«. Izvajala sem ga en mesec, natančneje od 1. 4. 2019 do 25. 4. 2019. V tem času smo z otroki spoznavali ljudska glasbila, ljudske pesmi in ljudske plese ter sodelovali z ljudskimi pevci in godci. Poleg usmerjenih dejavnosti so otroci od doma v vrtec lahko prinašali različne predmete, povezane z ljudsko glasbo. Skupaj smo pripravili tudi glasbeni kotiček, kjer so otroci lahko prebirali knjige o ljudski glasbi, prepevali ljudske pesmi ob ilustracijah in igrali na ljudske inštrumente. Za celoten projekt sem načrtovala pedagoške priprave, ki sem jih usklajevala z analizo predhodno izvedenih dejavnosti. Na koncu sem evalvirala celoten potek dejavnosti in izvedeni projekt.

V ponedeljek 1. 4. 2019 sem z otroki preživela prvi skupni dan. Namenila sem ga spoznavanju drug drugega. Do konca tedna smo se igrali družabne in glasbene didaktične igre ter prepevali že znane otroške pesmi. V petek 5. 4. 2019 sem izvedla prvo dejavnost, povezano s temo, ki sem ji nato sledila skozi celoten mesec.

PRIPRAVA (petek 5. 4. 2019)

TEMA: Petje pesmi

ENOTA: Seznanitev z novo pesmijo

PODROČJE:

- umetnost.

GLOBALNI CILJI:

- razvijanje ustvarjalnosti;
- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti.

CILJI:

Otrok:

- doživljajsko in analitično posluša,
- poje (pripeva) novo pesem Srečali smo mravljo,
- prepozna izstopajoči inštrument,
- poje pesem ob posnetku,
- zgradi svojo predstavo o »ljudski glasbi« in jo izrazi na papir,
- z likovnim izražanjem ustvarjalno izrazi glasbena doživetja in zaznave.

METODE:

- petje z imitacijo in pripevanjem,
- analitično in doživljajsko poslušanje,
- rajalna igra,
- pogovor.

OBLIKI:

- skupna,
- skupinska.

SREDSTVA: kljunasta flavta, večja škatla, slike ljudskih glasbil, listi formata A4, flomastri, lepilo, tempera barve.

VIRA:

- Dolar Bahovec, E. (1999). Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pušenjak, M. (2013). *Šaljivke nagajivke*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

DEJAVNOSTI	VZGOJITELJICA	OTROCI
1. DOŽIVLJAJSKO POSLUŠANJE	Na kljunasto flavto zaigra pesem Srečali smo mravljo.	Sedijo v krogu in doživljajsko poslušajo.
2. PETJE	Demonstrira pesem in jo izvaja, dokler je otroci ne začnejo pripevati.	S poslušanjem in pripevanjem se naučijo pesem Srečali smo mravljo.
3. POGOVOR	Otroke vpraša, o čem govori pesem, kdo jo je napisal in kje bi to lahko preverili.	Opišejo, o čem govori pesem, podajajo mnenja in predloge, nato skupaj z vzgojiteljico pogledajo v knjigo in preberejo, da je pesem slovenska ljudska.
4. LIKOVNO USTVARJANJE	Otroke spodbudi, da povedo, kaj pomeni ljudska glasba. Odgovore zapiše na plakat. Zatem vodi izdelavo plakata.	Podajajo svoja mnenja, skupaj z vzgojiteljico oblikujejo plakat.
5. POSLUŠANJE (analitično) in LIKOVNO USTVARJANJE OB GLASBI	Razdeli otroke v tri skupine, jim razdeli material in predvaja pesem Srečali smo mravljo. Otrokom pove, naj z likovnim izražanjem ustvarjalno izrazijo glasbena doživetja in zaznave.	Poslušajo, kateri inštrumenti se slišijo v pesmi. Ena skupina otrok s tempera barvami oblikuje škatlo za mnenja, druga skupina riše inštrumente in oblikuje plakat, tretja skupina pripravlja slike za okrasitev škatle. Vse tri skupine ob poslušanju pesmi ustvarjalno likovno

		izražajo glasbena doživetja in zaznave.
6. PETJE	Z otroki nalepi novo pesem na vidno mesto, postavi škatlo pred igralnico in otrokom razdeli liste z nalogo (ob koncu tedna se otroci s starši pogovorijo o tem, kaj je ljudska glasba in kako bi jo lahko vključili v oddelek). Medtem prepeva pesem.	Aktivno sodelujejo pri lepljenju pesmi na vidno mesto in izbiri mesta za postavitev škatle. Pripevajo naučeno pesem.

ANALIZA (petek 5. 4. 2019)

Z otroki smo se usedli v jutranji krog. Povedala sem jim, da jim bom na kljunasto flavto zaigrala pesem. Pesem sem demonstrirala in izvajala, dokler je otroci niso začeli pripevati. Odzivnost otrok me je presenetila, saj so nekateri otroci pesem pripevali že po prvi demonstraciji. Pesem sem izvajala, dokler niso vsi otroci začeli pripevati. Zatem sem otroke vprašala, o čem govori pesem in kje bi lahko preverili, kdo jo je napisal. Navajam najpogostejše odgovore otrok.

O čem govori pesem?

R: »O mravlji.«

J: »O raku.«

D: »O volku, ki reže.«

M: »O polžu, ki zida hiše.«

I: »O kozlu, ki meša.«

Kje bi lahko preverili, kdo je napisal pesem?

A: »Na tablici.«

M: »Na računalniku.«

L: »Na travniku.«

N: »V knjigi.«

A: »Na radiu.«

T: »Na travniku, ko opazujemo liste.«

Otroke sem vprašala, kaj je ljudska glasba. Odgovore smo skupaj zapisali na plakat. Navajam odgovore otrok, kaj je po njihovem mnenju ljudska glasba: »Slovenska glasba, zelo glasna glasba, glasba na klavir, glasba o pustu, da je iz ene države, iz zvonca na hiši, napisana je na listu, da bi koza na hrbtu nosila glasbo, glasba v čarobnem lončku, zelo mirna in tiha glasba, glasba, ki jo slišimo na zvočnikih/radiu/računalniku/televiziji, v avtu/motorju/tovornjaku, glasba na harmoniki.«

Slika 1: Beleženje odgovorov otrok

Ena skupina otrok je plakat oblikovala z risanjem inštrumentov, druga je oblikovala škatlo za mnenja, tretja pripravila slike. Vsi otroci so se umetniško izražali in pripevali pesem. Ta jim je hitro prišla v uho. Vse zastavljene cilje so dosegli brez večjih odstopanj. Že prvi dan sem lahko začela beležiti odgovore na raziskovalna vprašanja, saj sem ugotovila, da otroci ljudsko glasbo pozitivno sprejemajo in imajo veliko idej, s katerimi želijo obogatiti skupne dejavnosti.

Slika 2: Izrezovanje slik za plakat

Slika 3: Izdelava plakata o ljudski glasbi

PRIPRAVA (ponedeljek 8. 4. in torek 9. 4. 2019)

TEMA: Ljudska plesna igra Bela, bela lilija

ENOTA: Seznanitev z novo plesno igro

PODROČJI:

- umetnost,
- jezik.

GLOBALNI CILJI:

- razvijanje in spodbujanje ustvarjalnosti,
- spodbujanje jezikovne zmožnosti.

CILJI:

Otrok:

- analitično posluša;
- prepeva pesem Srečali smo mravljo in se ob njej plesno izraža;
- izdelava glasbeni načrt in oblikuje pismo za ljudske pevce in godce;
- spozna ljudsko rajalno igro Bela, bela lilija;
- izraža veselje ob plesanju rajalne igre.

METODE:

- prepevanje znane pesmi,
- poslušanje,
- pogovor.

OBLIKI:

- skupna,
- skupinska.

SREDSTVA: kljunasta flavta, glasbena škatla, listi formata A4, plakat, flomastri.

VIRA:

- Dolar Bahovec, E. (1999). Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pušenjak, M. (2013). *Šaljivke nagajivke*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

DEJAVNOSTI	VZGOJITELJICA	OTROCI
1. GLASBENA UGANKA S CILJEM PREPOZNAVANJA ZNANE PESMI	Na kljunasto flavto zaigra pesem Srečali smo mravljo.	Poslušajo in ugotovijo, katero pesem je zaigrala vzgojiteljica.
2. PETJE ŽE ZNANE PESMI	Otroke spodbudi k petju in z njimi prepeva. Doda plesne motive.	Prepevajo pesem Srečali smo mravljo in posnemajo plesne motive vzgojiteljice.
3. POGOVR	Vpraša otroke, ali so prinesli domačo nalogo. Odpre glasbeno škatlo in prebere odgovore.	Poslušajo odgovore, ki so jih prinesli za domačo nalogo.
4. POGOVR	Otroke spodbudi, da ji povedo, kateri odgovori se jim zdijo najbolj zabavni in bi jih želeli vključiti v oddelek. Odgovore razdeli na dva kupa – priljubljeni in manj priljubljeni.	Povedo, kateri odgovori so jim najbolj všeč in bi jih želeli vključiti v oddelek.
5. LIKOVNO IZVAJANJE OB GLASBI	Otrokom pove, da se bodo v naslednjih treh tednih naučili ljudskih pesmi in plesov ter spoznali ljudska glasbila. Vpraša jih, kako bi lahko v vrtec povabili ljudske pevke in godce? Pomaga jim pri izdelavi načrta in pisanju pisma za ljudske pevke in godce. Medtem predvaja posnetek pesmi Srečali smo mravljo.	Po skupinah na plakat oblikujejo načrt dejavnosti. Napišejo in narišejo pismo ljudskim pevkam in godcem ter jih povabijo na obisk.

6. PETJE IN GIBALNO IZRAŽANJE	Otrokom poda navodilo za rajalno igro. Skupaj z njimi se postavi v krog in izšteje enega otroka. Prepeva pesem Bela, bela lilija.	Postavijo se v krog. Izšteti otrok se postavi znotraj kroga. Pripevajo in usvajajo pesem.
-------------------------------	---	---

ANALIZA (ponedeljek 8. 4. in torek 9. 4. 2019)

Uganko, ki sem jo zaigrala na kljunasto flavto, so prepoznali vsi otroci. Nekaj jih je zraven že prepevalo. Večina otrok je znala na pamet zapeti pesem Srečali smo mravljo. Glasbene motive so hitro usvojili in jih ponotranjili. Polovica otrok je že prvi dan prinesla domačo nalogo. Skupaj s starši so v glasbeno skrinjico skrili odgovore na vprašanja o ljudski glasbi in dejavnostih, s katerimi jo lahko povežemo. Odgovori so bili:

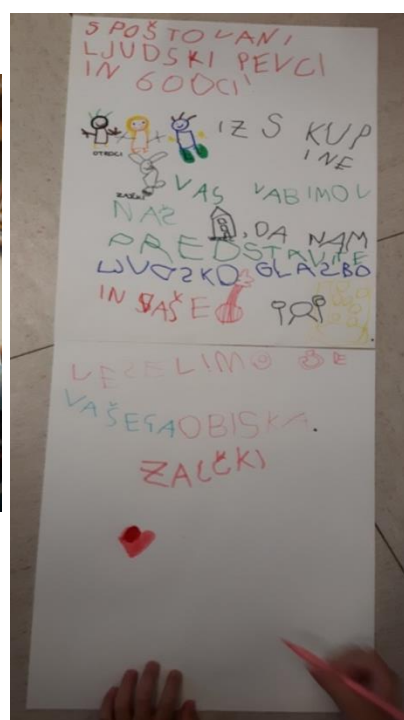
- »Slovenska ljudska glasba je glasba, ki se prenaša iz roda v rod. Pesmi so že tako stare, da ne vemo več, kdo jih je napisal.«
- »Ljudsko glasbo predstavlja preprost jezik, narečja, ponavljanja, pomanjševalnice. Lahko bi se oblekli v narodne noše in peli ljudske pesmi.«
- »Med ljudsko glasbo uvrščamo petje, igranje na posebne inštrumente in ples. V oddelek bi jo lahko vključili s prepevanjem ljudskih pesmi, plesom, izdelavo preprostega inštrumenta, igranjem z izštevankami.«
- »Spomnim se otroških let, ko mi je stric iz lipove veje naredil piščalko. Včasih so si sami izdelovali glasbila. V skupini bi lahko med prikazom starih običajev prepevali ljudske pesmi. Tako bi otroci uživali in se še veliko naučili.«
- »Včasih je bila ljudska glasba sredstvo za druženje, zabavo, ko še ni bilo medijev in telefonov. Trudimo se, da je ne bi pozabili, zato doma večkrat zapojemo katero od ljudskih pesmi.«
- »Ljudsko glasbo bi najlažje vključili v oddelek in jo predstavili otrokom tako, da bi v svoje vrste povabili kakšno folklorno skupino ali ljudski ansambel, ki bi jo v živo predstavil.«
- »Ljudska glasba je širok pojem, zajema pa glasbeno izročilo določenega naroda. V oddelek bi jo lahko vključili tako, da bi predstavili ali izdelali ljudske inštrumente. Ali pa bi ljudsko glasbo enostavno poslušali, a ne le projektno, temveč procesno, skozi celo leto.«

Nekaj otrok je poleg odgovora narisalo še različne ljudske inštrumente, eden tudi prizore iz pesmi Srečali smo mravljo. Otrokom so bile najbolj všeč ideje, da prepevamo pesmi, se naučimo plesov, izdelamo ropotuljice in povabimo v vrtec ljudsko skupino. Z otroki, ki znajo pisati, smo napisali vabilo oziroma pismo za ljudske pevce in godce. Ostali otroci so na plakat narisali načrt dejavnosti, v katerega so vključili že znane ljudske pesmi in plesе ter tiste, ki se jih želijo naučiti.

Dvodnevno dejavnost smo zaključili z ljudsko rajalno igro Bela, bela lilija. Približno polovica otrok jo je že poznala, drugi so jo usvojili po večkratnem ponavljanju. Vsi otroci so izrazili veselje ob učenju nove ljudske rajalne igre, s čimer so potrdili kakovostno zastavljene cilje dejavnosti.

Slika 4: Pregled domače naloge

Slika 5: Pisanje pisma ljudskim pevcem in godcem

PRIPRAVA (sreda 10. 4. 2019)

TEMA: Petje ljudske uspavanke

ENOTA: Seznanitev z novo pesmijo

PODROČJE:

- umetnost.

GLOBALNI CILJI:

- razvijanje ustvarjalnosti,
- razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo.

CILJI:

Otrok:

- doživljajsko poslušaj;
- ritmično izreka besedilo uspavanke;
- poje (pripeva) novo pesem Ajčka, tutajčka;
- usvoji glasbeno didaktično igro Kdo poje?;
- pozorno poslušaj petje soseda in po zvočni barvi prepozna glas vrstnika.

METODE:

- pozorno poslušanje,
- demonstracija ritmične izreke,
- petje z imitacijo in pripevanjem,
- glasbena didaktična igra,
- pogovor.

OBLIKA:

- skupna.

SREDSTVA: kljunasta flavta, triangel, stoli.

VIRI:

- Cvetko, I. (2005). *Aja, tutaja: slovenske ljudske uspavanke*. Ljubljana: DZS.
- Dolar Bahovec, E. (1999). *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Sicherl Kafol, B., Gaberščik, B. in Zalar, K. (2009). *Ringaraja, pesem nam ugaja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

UVODNA DEJAVNOST: Vzgojiteljica otrokom pokaže videoposnetek, na katerem Ljudske pevke in godci s Polšnika preberejo pismo oziroma povabilo v vrtec in se odzovejo nanj. Otroke vpraša, ob katerih priložnostih so po njihovem mnenju včasih peli pesmi. Pogovor napelje na uspavanke.

DEJAVNOSTI	VZGOJITELJICA	OTROCI
1. DOŽIVLJAJSKO POSLUŠANJE	Otroke povabi v krog in jim veli, naj zaprejo oči in prisluhnejo pesmi. Na kljunasto flavto zaigra ljudsko uspavanko Ajčka, tutajčka.	Sedijo v krogu, zaprejo oči in doživljajsko poslušajo.
2. RITMIČNA IZREKA	Ritmično izreka besedilo uspavanke in se z otroki pogovori o njenem pomenu.	Poslušajo besedilo uspavanke in ga ritmično ponovijo ter sodelujejo pri razlagi pomena uspavanke.
3. PETJE	Otrokom večkrat zapoje uspavanko, nato jih povabi k pripevanju.	Poslušajo uspavanko in jo začnejo pripevati.
4. GLASBENA DIDAKTIČNA IGRA S CILJEM, DA OTROK PO ZVOČNI BARVI PREPOZNA GLAS VRSTNIKA	Otrokom razloži navodila glasbene didaktične igre Kdo poje? in jih razdeli v dve skupini.	Poslušajo navodila glasbene didaktične igre. Usedejo se na stole, tako da sedijo v notranjem in zunanem krogu, pari se s hrbti dotikajo. Vsi otroci pojejo uspavanko Ajčka, tutajčka. Otroci v zunanem krogu med

		<p>petjem hodijo v smeri urnega kazalca in se na zvok trianglera usedejo na stole. Otroci v notranjem krogu med petjem sedijo na svojem mestu. Petje nato nadaljujejo le otroci v zunanem krogu. Otroci, ki sedijo v notranjem krogu, zaprejo oči in ugibajo ime zunanjega soseda. (Hojo v krogu potem zamenjamo – hodijo otroci v notranjem krogu in sedijo otroci v zunanem krogu.)</p>
--	--	---

ANALIZA (sreda 10. 4. 2019)

Na začetku jutranjega kroga smo z otroki pregledali na novo prineseno domačo nalogo. Odgovori so bili podobni odgovorom preteklih dni. Vprašala sem jih, kaj so se že naučili o ljudski glasbi, in povedali so mi, da se prenaša iz roda v rod in da so to pesmice, ki jih pojemo. Tako sem vedela, da sem že bliže cilju svojega projekta. Nekaj otrok je prineslo v vrtec knjige z ljudsko vsebino. Dogovorili smo se, da bomo oblikovali posebno knjižnico z ljudsko vsebino ter naredili razstavo ljudskih predmetov, ki jih bomo prinesli v vrtec ali skupaj izdelali. Tudi ostale otroke sem spodbudila, da lahko naslednje dni v vrtec prinašajo kar koli v povezavi z ljudsko glasbo.

Otrokom sem predvajala videoposnetek z odzivi ljudskih pevk in godcev. Na koncu posnetka so zaploskali in bili srečni. Povedali so mi, da jih zanima, katere inštrumente bodo imeli godci s seboj in ali znajo zapeti Čebelarja.

Slika 6: Ogled videoposnetka z odzivom ljudskih pevkv in godcev

Temo sem napeljala na uspavanke. Večina otrok ni poznala nobene uspavanke, saj jim jih starši ne pojejo. Spodbudila sem jih, naj zaprejo oči in prisluhnejo melodiji uspavanke Ajčka, tutajčka. Medtem ko sem uspavanko ritmično izrekala, so se otroci zelo smejali. Zanimalo me je, kaj se jim zdi smešno, in povedali so mi, da takšnih pesmi ne poznajo in da se jim zdi ta zelo smešna, ker vsebuje hecne izraze. Razložila sem jim pomen uspavanke in jo zapela. Otroci so z menoj pripevali. Uspavanko je večina usvojila že po tretjem ponavljanju, zato sem jim razložila pravila glasbene didaktične igre. Prvič sem morala z otroki prepevati, saj so bili nesamozavestni oziroma predvsem sramežljivi. Pri drugi ponovitvi glasbene didaktične igre sem jih spodbudila, naj samostojno odpojejo uspavanko. Presenetilo me je, da je večina otrok odpela uspavanko suvereno, na pravilno melodijo in zelo razločno, kljub pomanjkanju samozavesti. Večina otrok je po zvočni barvi prepoznala glasove vrstnikov. Dva otroka tega cilja nista usvojila, zato sem jima pomagala z namigi. Glasbena didaktična igra jim je bila tako všeč, da smo na njihovo pobudo na enak način odpeli tudi pesem Srečali smo mravljo. Ponovno sem potrdila odgovora na dve zastavljeni raziskovalni vprašanji: da imajo otroci izredno pozitiven odnos do ljudske glasbe ter veliko idej, kaj bi lahko vključili v dejavnosti in kako.

Slika 7: Glasbena didaktična igra Kdo poje?

PRIPRAVA (četrtek 11. 4. 2019)

TEMA: Petje pesmi

ENOTA: Poslušanje in petje pesmi

PODROČJE:

- umetnost.

GLOBALNI CILJI:

- doživljanje, poustvarjanje in izražanje s petjem in poslušanjem glasbe.

CILJI:

Otrok:

- doživljajsko posluša,
- poje (pripeva) novo pesem Dekle je po vodo šlo,
- nariše dogodke iz pesmi,
- prisluhne zvoku harmonike in poskuša uganiti naslov pesmi,
- ob spremljavi harmonike prepeva znane pesmi.

METODE:

- doživljajsko in pozorno poslušanje,
- pripevanje,
- pogovor.

OBLIKI:

- skupna, skupinska.

SREDSTVA: kljunasta flavta, nunalca, listi, flomastri, harmonika.

VIRA:

- Dolar Bahovec, E. (1999). Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pušenjak, M. (2018). *Ta luštne ljudske*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.

UVODNA DEJAVNOST: Vzgojiteljica otroke povabi v krog. Vpraša jih, ali poleg plesa Bela, bela lilija, ki so se ga naučili skupaj, poznajo še kakšen ljudski ples. Pogovor napelje na češnje. Skupaj zaplešemo ljudski ples Rdeče češnje rada jem.

DEJAVNOSTI	VZGOJITELJICA	OTROCI
1. DOŽIVLJAJSKO POSLUŠANJE	Na kljunasto flavto zaigra ljudsko pesem Dekle je po vodo šlo. Zatem pesem zaigra še na nunalco. Otroke vpraša, ali sta si inštrumenta med seboj podobna in kateri je ljudski.	Sedijo v krogu in doživljajsko poslušajo.
2. PETJE	Zapoje pesem in ob petju kaže slikopis. Spodbudi otroke k pripevanju.	Ob slikopisu in prepevanju vzgojiteljice pričnejo pripevati pesem Dekle je po vodo šlo.
3. POZORNO POSLUŠANJE IN USTVARJALNO LIKOVNO IZRAŽANJE	Otroke vpraša, o čem govori pesem in kako bi si jo lažje zapomnili. Po pogovoru poda navodilo za ustvarjalno izražanje	Podajajo svoja mnenja in med seboj sodelujejo. Ob poslušanju pesmi ustvarjalno izražajo

	ob poslušanju pesmi.	glasbena doživetja in zaznave. Ena skupina otrok nariše slikopis (glasbena doživetja ob prepevanju pesmice, vsak otrok eno kitico), ostali pa na večji list narišejo dogodke iz pesmi.
4. POZORNO POSLUŠANJE	Otrokom pove, da je na obisk prišla gospa, ki nam bo predstavila ljudski inštrument, na katerega igra. Z njimi se dogovori za pravila – dvigovanje rok in sodelovanje.	Sedijo v krogu in poslušajo predstavitev harmonike. Zastavljajo vprašanja in podajajo mnenja.
5. POZORNO POSLUŠANJE	Pove gospe, katero pesem naj zaigra na harmoniko, otrokom pa poda navodilo igre Ugani, katero pesem slišiš. Z otroki se pogovori, ali je pesem ljudska ali umetna.	Otroci pozorno poslušajo, katero pesem igra gospa na harmoniko, in poskušajo uganiti, katera pesem je to. Poskušajo jo umestiti med ljudske ali umetne.
5. PETJE	Otroke spodbudi, da ob spremljavi harmonike zapojejo različne pesmi, med njimi tudi tri, ki smo se jih naučili skupaj.	Ob spremljavi harmonike prepevajo znane pesmi.

ANALIZA (četrtek 11. 4. 2019)

Z otroki smo v jutranjem krogu pregledali domačo nalogo. S seboj so prinesli več knjig na temo ljudske glasbe, nekateri so prinesli tudi inštrumente. Prinesene inštrumente so znali poimenovati in povedati, od kje izvirajo. Eden od otrok je prinesel glineno piščal, drugi piščalko, podobno nunalci, tretji pa je prinesel ljudsko glasbilo iz Švice, od koder izhaja njegov oče. Ko smo si ogledali knjige in inštrumente, smo zapeli pesem Bela, bela lilija. Pokazala sem jim sliko češenj in jih vprašala, ali poznajo ples, ki je povezan s to sliko. Dve deklici sta ugotovili, da gre za ljudski ples Rdeče češnje rada jem. Skupaj smo ga zaplesali.

Eden od dečkov ni prepeval in sodeloval z nami. K temu sem ga spodbudila tako, da sem mu podala roko in ga ves čas spodbujala z neverbalno komunikacijo.

Slika 8: Predstavitev inštrumenta

Po izvedenih ljudskih plesih sem na kljunasto flavto in nunalco otrokom zaigrala ljudsko pesem Dekle je po vodo šlo, ki je ni poznal noben otrok. Prav tako niso znali poimenovati ljudskega inštrumenta (nunalce), na katerega sem pesem zaigrala. Oba inštrumenta sem predstavila in poimenovala značilnosti.

Otroci so želeli poskusiti zaigrati na nunalco. Zvok se jim je zdel nenavaden, eden od dečkov je rekel: »Sem tok pihu notr, da sm skor poču, pol je pa tok hecen zvok vn pršu.« Pogovorili smo se o ljudskih inštrumentih, nato pa sem jim ob slikopisu zapela pesem Dekle je po vodo šlo. Otrokom je šla pesem hitro v uho, posebej so poudarili, da jim je všeč zaradi ponavljanja. Pesem sem še večkrat predvajala, otroci pa so se ob njej ustvarjalno izražali. Nastal je čudovit slikopis, ob katerem smo se vsi skupaj pesem lažje naučili.

Kasneje nas je obiskala gospa, ki je s seboj prinesla harmoniko. Nekaj otrok harmonike ni poznalo, zato jim je dovolila, da pritisnejo na tipke in si harmoniko pobliže ogledajo. Zaigrala je že znane pesmi, ki so jih otroci takoj prepoznali. Večina otrok je pravilno poimenovala vse naslove pesmi in jih nato tudi zapela. Gospa je nato upoštevala želje otrok in zaigrala pesmi različnih zvrsti. Na koncu smo te pesmi razdelili na ljudske in umetne ter se pogovorili, v čem

se razlikujejo. Otroci so želeli še enkrat zapeti pesem Dekle je po vodo šlo, kar me je spodbudilo k razvijanju dejavnosti. Opazovala sem otroke med igro in ugotovila, da se igrajo v skladu z besedilom pesmi Dekle je po vodo šlo. Vzeli so škatle, ki so predstavljale vedra, ter si razdelili vloge rib in deklic. Samostojno so gradili na ustvarjalnosti in se umetniško izražali.

Dopoldne smo uredili prostor za knjižnico in razstavo. Otroke sem spodbudila, da lahko še naprej prinašajo inštrumente in podobne reči. Opazila sem, da so zelo ponosni, ko prinesejo stvari v vrtec in znajo o njih tudi veliko povedati. Prav to opažanje lahko povežem z raziskovalnima vprašanjema, kakšen odnos imajo otroci do ljudske glasbe in kako bi jo vključili v dnevno rutino. Do zadnje izvedene dejavnosti lahko ves čas pritrujem, da imajo otroci pozitiven in ljubeč odnos do ljudske glasbe, hkrati pa tudi veliko idej in načinov za njeno vključevanje v dejavnosti.

Slika 9: Petje in ples ob zvokih harmonike

PRIPRAVA (petek 12. 4. 2019)

TEMA: Igranje na ljudska glasbila

ENOTA: Izdelava ljudskih glasbil in igranje nanje

PODROČJE:

- umetnost.

GLOBALNI CILJ:

- razvijanje ustvarjalnosti in umetniških sposobnosti.

CILJI:

Otrok:

- doživljajsko posluša,
- prisluhne zvoku inštrumenta in ga prepozna,
- si izdela lasten ljudski inštrument,
- izraža veselje pri igranju na ljudska glasbila,
- poznano pesem ustvarjalno spremlja z ritmičnimi glasbili.

METODE:

- pozorno poslušanje,
- petje v povezavi z igranjem na glasbila,
- igranje na ljudske inštrumente,
- inštrumentalno ustvarjanje,
- pogovor.

OBLIKI:

- skupna, individualna.

SREDSTVA: večja škatla, ropotulja, nunalca, stržek, brklja, drdralo, orehove lupine, elastike, vžigalice, gumbi, debelejša vrvica, posodice in polnila (kamenčki, fižolova zrna, koruzna zrna, riž), škatle, lepilo, paličice, lepenka, zamaški.

VIRA:

- Cvetko, I. (2004). *Trara, pesem pelja: slovenska otroška glasbila, zvočila in zvočne igrače*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Dolar Bahovec, E. (1999). Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

UVODNA DEJAVNOST: Otroci se postavijo v kolono za vzgojiteljico. Držijo se za pas. Igramo se plesno igro s posnemanjem prvega. Prepevamo pesem Abraham 'ma sedem sinov in se v kačastih zavojih pomikamo naprej. Na vsako četrtno napravimo en korak – naloga vodilnega. Otroci ponavljajo gibe vodečega na besedilo »vsi tako, vsi tako«. Ples se ponavlja, dokler vsi otroci ne pridejo na vrsto.

DEJAVNOSTI	VZGOJITELJICA	OTROCI
1. POZORNO POSLUŠANJE	Ljudska glasbila skrrije za škatlo. Otrokom veli, naj pozorno poslušajo in poskušajo uganiti, na kateri inštrument igra. Najprej zaigra na ropotuljo, zatem na nunalco, stržek, brkljo in drdralo. Ko zaigra na vse, jih pokaže otrokom in skupaj pogledajo, ali so vse inštrumente pravilno uganili.	Pozorno poslušajo, kateri inštrument se bo zaslišal za škatlo. Ko vse »ugotovijo«, preverijo svoje ugotovitve. Na inštrumente lahko poskusijo zaigrati.
2. POGOVOR	Pravilno poimenuje ljudska glasbila in otroke vpraša, kako se na njih igra in pri kateri pesmi bi jih lahko uporabili. Otroke vpraša, ali poznajo še kakšen ljudski inštrument, ki ga nimamo pred seboj.	Ponovijo imena za ljudska glasbila in razmislijo, pri katerih pesmih bi jih uporabili in zakaj. Naštejejo ostale ljudske inštrumente, ki jih poznajo.
3. IZDELOVANJE LJUDSKIH GLASBIL	Pripravi material. Otrokom pove, da bodo izdelovali ljudska glasbila: ropotuljo, drdralo, stržek	Razdelijo se v skupine in usedejo za mize, na katerih je pripravljen

		in brkljo. Vsem skupaj poda navodilo, nato jim pomaga pri izdelavi ljudskih glasbil.	material, poslušajo navodila in izdelujejo glasbila. V primeru, da potrebujejo pomoč, si med seboj pomagajo ali za pomoč zaprosijo vzgojiteljico.	
4.	PETJE INŠTRUMENTALNO USTVARJANJE	IN	Otroke povabi v krog. Spodbudi jih, naj na osnovi ritma spremljajo že poznane ljudske pesmi. Tudi ona spremlja pesmi na eno izmed ljudskih glasbil.	Že poznane ljudske pesmi na osnovi ritma spremljajo s svojimi ljudskimi glasbili.

ANALIZA (petek 12. 4. 2019)

Tudi tokrat smo najprej pregledali domačo nalogo. Otroci so prinesli veliko ljudskih inštrumentov. Vsi so jih samostojno predstavili in dodali na razstavo. Povabila sem jih, da zaplešemo plesno igro Abraham 'ma sedem sinov, ki so jo otroci že poznali. Kljub temu so imeli nekateri težave pri posnemanju, zato smo se jo igrali toliko časa, da so na vrsto prišli vsi otroci in so se imeli vsi priložnost izraziti. Na koncu so vsi usvojili pravila plesne igre.

Otroke sem motivirala, da so pozorno prisluhnili zvoku inštrumentov. Zaigrala sem na nunalco, stržek, brkljo in drdralo. Po zvoku so prepoznali samo nunalco, ostale so poimenovali kot kitaro, ropotuljo in činelo. Pokazala sem jim inštrumente, nanje še enkrat zaigrala in ponovno vprašala, kako se imenujejo. Tudi tokrat so prepoznali zgolj nunalco, ki smo jo že spoznali; ostalih inštrumentov niso znali poimenovati, vedeli pa so, da se ne imenujejo tako, kot so sprva mislili. Pravilno sem poimenovala inštrumente in ponovno zaigrala nanje. Poimenovanja inštrumentov so bila za otroke težka, zato smo jih skupaj še večkrat poimenovali.

Ponovno sem skrila inštrumente in še enkrat zaigrala nanje. Tokrat so otroci pravilno poimenovali vse skrite inštrumente oziroma jih prepoznali po zvoku. Odločili so se, da bi z inštrumenti lahko spremljali pesem Dekle je po vodo šlo. Vzeli so tudi inštrumente, ki so jih prinesli od doma, in skupaj smo zapeli in spremljali ljudsko pesem Dekle je po vodo šlo.

S pomočjo ugank o ljudskih glasbilih sem otroke razdelila v štiri skupine. Prva je izdelovala ropotulje, druga drdrala, tretja stržke in četrta brklje. Pri izdelavi stržkov in drdral so potrebovali veliko pomoči odraslega. Ponudila sem jim, da se lahko med seboj zamenjajo. Otroci so imeli pri izdelovanju različno motivacijo. Približno polovica jih je izdelala en inštrument, ostala polovica dva, nekateri tudi tri. Ko so se spoznali s svojim inštrumentom, smo na željo otrok skupaj spremljali pesem Ajčka tutajčka. Zatem smo uredili knjižnico in razstavo ter ju pripravili za ponedeljkovo srečanje z ljudskimi pevkami in godci, ki se ga veselijo vsi otroci, saj že od ogleda videoposnetka odštevajo dneve do skupnega srečanja.

Tokrat sem lahko že bolj natančno opazovala tudi igro otrok. Ugotovila sem, da pridobljeno znanje prenašajo v vsakodnevno igro in dnevno rutino. S tem sem dobila odgovor tudi na tretje raziskovalno vprašanje – ali bodo otroci pridobljeno znanje o ljudski glasbi prenašali v vsakodnevno igro in dnevno rutino.

Slika 10: Izdelava inštrumentov

PRIPRAVA (ponedeljek 15. 4. 2019)

TEMA: Srečanje z ljudskimi pevkami in godci s Polšnika

ENOTA: Spoznavanje ljudskih glasbil

PODROČJE:

- umetnost.

GLOBALNI CILJ:

- spremljanje petja z izdelanimi glasbili.

CILJI:

Otrok:

- doživljajsko posluša,
- zaigra na glasbila ljudskih pevcev in godcev,
- se vključi v pogovor z ljudskimi pevci in godci,
- si izdelata lasten ljudski inštrument,
- izraža veselje pri igranju na ljudska glasbila (ropotuljice, drdrala, stržek in brkljo),
- pozna pesem Dekle je po vodo šlo ustvarjalno spremlja z ritmičnim glasbilom.

METODE:

- doživljajsko poslušanje,
- igranje na ljudska glasbila,
- izdelovanje ljudskih glasbil,
- inštrumentalno ustvarjanje,
- pogovor.

OBLIKI:

- skupna, individualna.

SREDSTVA: orehove lupine, elastike, vžigalice, gumbi, debelejša vrvica, posodice in polnila (kamenčki, fižolova zrna, koruzna zrna, riž), škatle, lepilo, paličice, lepenka, zamaški.

VIRA:

- Cvetko, I. (2004). *Trara, pesem pelja: slovenska otroška glasbila, zvočila in zvočne igrače*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Dolar Bahovec, E. (1999). *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

UVODNA DEJAVNOST: Otroci skupaj z vzgojiteljico ponovijo vse tri ljudske pesmi: Srečali smo mravljo, Ajčka tutajčka in Dekle je po vodo šlo.

DEJAVNOSTI	VZGOJITELJICA	OTROCI
1. DOŽIVLJAJSKO POSLUŠANJE	Otrokom predstavi ljudske pevke in godce s Polšnika. Skupaj z otroki prisluhne njihovem nastopu.	Pozorno poslušajo ljudske pevke in godce s Polšnika, ki zapojejo nekaj ljudskih pesmi in predstavijo svoje inštrumente (vesela noga, škafbas, trobenta, perilnik, nunalca, buča, škrišpalček, harmonika).
2. IGRANJE NA GLASBILA	Sodeluje pri pogovoru z ljudskimi pevkami in godci ter usmerja otroke.	Ponovijo imena inštrumentov ter sodelujejo pri pogovoru z ljudskimi pevkami in godci. Preizkusijo njihove inštrumente.
3. IZDELOVANJE LJUDSKIH GLASBIL	Ljudske pevke in godce povabi k skupnemu izdelovanju glasbil. Pripravi material za ropotuljice, drdrala, stržek in brkljo. Otrokom veli, naj izdelajo inštrument, ki ga v petek še niso. Pomaga jim pri izdelavi ljudskih glasbil.	Usedejo se za mize, na katerih je pripravljen material, in s pomočjo ljudskih pevk in godcev ali vzgojiteljice izdelajo inštrument, ki ga še niso.
4. PETJE INŠTRUMENTALNO	Otroke spodbudi, da na osnovi ritma spremljajo ljudsko pesem	Ljudsko pesem Dekle je po vodo šlo skupaj z

USTVARJANJE	Dekle je po vodo šlo. K igranju povabi tudi ljudske pevke in godce. Tudi vzgojiteljica spremlja pesem na eno izmed ljudskih glasbil in obenem prepeva.	Ljudskimi pevkami in godci spremljajo na osnovi ritma s svojim ljudskim glasbilom.
-------------	--	--

ANALIZA (ponedeljek 15. 4. 2019)

Pred obiskom ljudskih pevk in godcev s Polšnika smo z otroki ponovili vse tri ljudske pesmi, ki smo se jih naučili. Ker smo imeli do prihoda gostov še nekaj časa, smo na željo otrok zaplesali tudi plesno igro Abraham 'ma sedem sinov.

Goste smo vljudno sprejeli in prisluhnili njihovem nastopu. Ljudske pevke in godci so se na začetku predstavili. Predstavili so inštrumente, ki so jih prinesli s seboj, in demonstrirali njihov zvok. Zapeli so nam štiri ljudske pesmi, nato so otroke povabili k sodelovanju. Skupaj so poimenovali inštrumente, na željo otrok zapeli pesmi Čebelar, Na planincih sončece sije in Lisička je prav zvita zver ter otrokom dali priložnost, da skupaj z njimi zaigrajo na glasbila. Zatem so otroci gostom zapeli Srečali smo mravljo, ki je niso poznali. Čeprav je nastop trajal dlje, kot sem pričakovala, so otroci ves čas doživljajsko poslušali.

Slika 11: Nastop ljudskih pevk in godcev

Po končanem nastopu smo ljudske pevke in godce povabili k skupnemu izdelovanju glasbil. Aktivno so se vključili in pomagali pri izdelavi ljudskih glasbil, nekateri pa so vodili ogled in preizkušanje inštrumentov. Vsi otroci so preizkusili večino inštrumentov. Bili so sproščeni in goste spraševali vse, kar jih je zanimalo. Eden od otrok jih je na primer vprašal, koliko časa potrebujejo, da se naučijo tako dolgih pesmi, ki so nam jih zapeli, in kako lahko sami izdelajo tako zanimive inštrumente. Postavljali so nepredvidljiva in odprta vprašanja, gosti pa so jim potrpežljivo in natančno odgovarjali ter jim skušali odgovore čim bolj ponazoriti.

Ko je imel vsak otrok izdelan inštrument, smo skupaj z ljudskimi pevkami in godci na osnovi ritma spremljali pesem Dekle je po vodo šlo in ponovno pesem Čebelar, ki je otrokom zelo všeč. Gostom smo se zahvalili za obisk in družabno dopoldne ter jim v zahvalo podarili skromna darila, ki so jih pomagali pripraviti otroci.

Na začetku projekta sem zastavila tudi raziskovalno vprašanje, kako bo sodelovanje z ljudskimi pevkami in godci spodbudilo otroke k vključevanju ljudske glasbe v dnevno rutino. Otroci so aktivno sodelovali in imeli veliko vprašanj. Zanimali so jih ljudski inštrumenti, njihov odziv je bil izredno pozitiven. Menim, da je srečanje z ljudskimi pevkami in godci otroke spodbudilo k nadaljnjemu razmišljanju in raziskovanju ljudske glasbe.

Slika 12: Predstavitev diatonične harmonike

PRIPRAVA (torek 16. 4. – četrtek 18. 4. 2019)

TEMA: Utrjevanje ljudske glasbe

ENOTA: Utrjevanje ljudskih pesmi, plesov in poznavanja glasbil

PODROČJE:

- umetnost.

GLOBALNI CILJ:

- doživljanje umetnosti in uživanje v njej.

CILJI:

Otrok:

- pozorno posluša;
- prepozna inštrumente po zvoku;
- prepeva znane ljudske pesmi Srečali smo mravljo, Ajčka tutajčka, Dekle je po vodo šlo;
- zapleše znane ljudske plese Bela, bela lilija, Rdeče češnje rada jem in Abraham 'ma sedem sinov;
- oblikuje glasbeni kotiček;
- vključuje ljudske pesmi, plese in inštrumente v prosto igro.

METODE:

- pozorno poslušanje,
- petje s pripevanjem,
- ples,
- pogovor.

OBLIKI:

- skupna, skupinska.

SREDSTVA: ljudski inštrumenti (ropotulja, paličice, nunalca, drdralo, klepetalo, stržek, brklja), večja škatla, slike in besedila ljudskih pesmi, inštrumentov in plesov, trši papir, prt, škarje, lepilo.

VIR:

- Dolar Bahovec, E. (1999). Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

UVODNA DEJAVNOST: Vzgojiteljica otroke vpraša, kaj jim je bilo najbolj všeč pri nastopu ljudskih pevk in godcev. Odgovore si zapisuje na list papirja. Vsak otrok ima možnost povedati svoje občutke.

DEJAVNOSTI	VZGOJITELJICA	OTROCI
1. POZORNO POSLUŠANJE	Inštrumente skrije za škatlo. Izšteje otoka, ki se skrije za škatlo in zaigra na inštrument. Ko zaigrajo vsi inštrumenti, pokaže fotografije ostalih inštrumentov ljudskih pevk in godcev.	Otrok, ki je izštet, zaigra na enega od inštrumentov. Ostali otroci ugotovijo, kateri inštrument igra. Nato poimenujejo inštrumente na fotografijah.
2. PETJE	Skupaj z otroki prepeva ljudske pesmi – Srečali smo mravljo, Ajčka tutajčka in Dekle je po vodo šlo. Otroke spodbudi k spremljanju pesmi na svoje ljudske inštrumente.	Prepevajo ljudske pesmi in jih spremljajo na ljudske inštrumente.
3. GIBALNO IZRAŽANJE	Izšteje otoka, ki bo prvi v krogu. Skupaj z otroki zapeše ples Bela, bela lilija, zatem še ljudska plesa Rdeče češnje rada jem in Abraham 'ma sedem sinov.	Zapešejo ples Bela, bela lilija. Tisti, ki je zadnji izvoljen, je pri naslednjem plesu vodilni. Ponovijo tudi ljudska plesa Rdeče češnje rada jem in Abraham 'ma sedem sinov.

4. OBLIKOVANJE GLASBENEGA KOTIČKA	Otrokom razdeli material in dodeli naloge.	Oblikujejo glasbeni kotiček. Vsaka skupina otrok ima določeno nalogo, za katero poskrbi.
5. IZRAŽANJE OB GLASBI	Opazuje otroke med prosto igro in si zapisuje dogodke, povezane z ljudsko glasbo.	Prosto se igrajo.

ANALIZA (torek 16. 4. – četrtek 18. 4. 2019)

V torek sem pogovor v jutranjem krogu napeljala na obisk ljudskih pevk in godcev. Zanimalo me je, kaj je bilo otrokom pri tem najbolj všeč. Navajam nekaj najpogostejših odgovorov:

- »Da so zapeli Lisičko.«
- »Da smo jim mi zapeli pesem o mravlji.«
- »Da se je prikazalo sonce, ker smo tako lepo peli.«
- »Da so nam predstavili ljudske inštrumente.«
- »Da smo lahko mi zaigrali na njihove inštrumente.«
- »Da so z nami delali ropotuljice pa ostale inštrumente.«
- »Da smo zapeli našo pesem Dekle je po vodo šlo.«
- »Da so nam zaigrali na vse inštrumente.«
- »Da smo zapeli tud' Čebelice.«

Med pogovorom sem bila pozorna na neverbalno komunikacijo otrok. Bila je usklajena z verbalno komunikacijo, otroci so izražali pozitivna čustva. Opazila sem, da se jim je obisk ljudskih pevk in godcev vtisnil globoko v spomin in jim popestril naš skupni projekt.

Igrali smo se glasbeno didaktično igro, katere cilj je prepoznati inštrument po barvi zvoka. Tokrat se za škatlo nisem skrila jaz, ampak sem k temu s pomočjo izštevance spodbudila otroke. Dva otroka nista želela sodelovati in sta samo poslušala. Otroci so suvereno igrali na inštrumente in aktivno sodelovali pri poimenovanju. Ko so vse prepoznali, sem jim zastavila

uganke o inštrumentih, ki so jih imeli ljudske pevke in godci. Najbolj so si zapomnili inštrument »vesela noga«, medtem ko so ostale poimenovali s pomočjo fotografij.

V naslednjih dveh dneh smo z otroki prepevali naučene ljudske pesmi in jih spremljali na ljudske inštrumente, narejene v vrtcu in prinesene od doma. Prepevali in plesali smo ljudske plesse ter si ogledali še nekaj fotografij, povezanih z ljudsko glasbo. S ponavljanjem sem želela ugotoviti, kako so otroci sprejeli projekt. Vsi otroci so prepevali ljudske pesmi in sodelovali pri ljudskih plesih. Ljudsko glasbo so sprejeli zelo hitro, besedila in melodije so jim šli v uho, imeli pa so tudi voljo do sodelovanja, saj jih je tema zanimala.

Slika 13: Ljudska plesna igra Abraham 'ma sedem sinov

Otrokom sem dala nalogo, naj uredijo glasbene koticke. Namenoma jim nisem ponudila materiala, saj sem želela, da pridejo samostojno do rešitev. V koticke so postavili različne materiale: knjige, slikanice, fotografije inštrumentov, ljudske inštrumente, blago in podobne pripomočke. V teh kotickih so se nato tudi igrali in v njih vztrajali dolgo časa. Otroke sem pri igri opazovala ter si beležila njihove komentarje in opažanja.

Najbolj zanimiv se mi je zdel koticček, ki so ga poimenovali Petje. Skupina deklet si je pripravila kavče, ena od njih je prinesla kitaro in na njen znak so začele peti pesmice, ki smo se jih naučili skupaj. Tudi v ostalih kotickih so igro povezovali z ljudsko glasbo.

Nekateri so v igro vključevali ljudska glasbila, nekaj otrok je manipuliralo z blagom in z njim dramtiziralo pesem Dekle je po vodo šlo, medtem ko so si ostali ogledovali knjige, povezane z ljudsko tematiko. Do četrta so vsi otroci dosegli zastavljene cilje in ljudsko glasbo vključevali v dnevno rutino.

Tokratne dejavnosti so vključevale odgovore na vsa zastavljena raziskovalna vprašanja. Otroci so že na začetku imeli pozitiven odnos do ljudske glasbe, skozi naše skupno seznanjanje z njo pa so začetno znanje zelo obogatili. Z izdelavo glasbenega kotička so dokazali, da imajo ogromno idej, kako ljudsko glasbo vključiti v oddelek. Sodelovanje z ljudskimi pevkami in godci jih je spodbudilo k nadaljnjemu raziskovanju, odprle so se nove ideje in želja po širšem poznavanju ljudske glasbe. Igra, ki se je razvila po končanih skupnih dejavnostih, je bila močno navezana na ljudsko glasbo. Otroci so vanjo vključevali ljudske pesmi in plese ter igranje na ljudske inštrumente. Tako sem pridobila vse odgovore na raziskovalna vprašanja, ki so me zelo pozitivno presenetili, saj na začetku nisem pričakovala takšnega odziva.

Slika 14: Glasbeni kotiček

PRIPRAVA (petek 19. 4. 2019)

TEMA: Petje že znane pesmi

ENOTA: Utrjevanje pesmi

PODROČJE:

- umetnost.

GLOBALNI CILJ:

- razvijanje komuniciranja z umetnostjo.

CILJI:

Otrok:

- pozorno posluša,
- prepeva znano pesem,
- sodeluje pri opisovanju pesmi,
- ustvarjalno spremlja pesem na drdralo,
- ob poslušanju pesmi se ustvarjalno izraža.

METODE:

- pozorno poslušanje,
- prepevanje,
- igranje na drdralo,
- likovno ustvarjanje ob glasbi,
- pogovor.

OBLIKI:

- skupna, individualna.

SREDSTVA: nunalca, zgoščenska Ta luštne ljudske, drdrala, listi formata A4, flomastri.

VIRA:

- Dolar Bahovec, E. (1999). Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pušenjak, M. (2018). *Ta luštne ljudske*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.

UVODNA DEJAVNOST: Otroci se postavijo v krog. Vzgojiteljica izšteje enega od otrok, ki hodi izven kroga. Zaplešemo ljudski ples Rdeče češnje rada jem. Otrok, ki je zadnji izbran, je nato vodilni pri plesu Abraham 'ma sedem sinov, ki ga skupaj zaplešemo.

DEJAVNOSTI	VZGOJITELJICA	OTROCI
1. POZORNO POSLUŠANJE	Na nunalco zaigra melodijo pesmi Barčica po morju plava.	Pozorno poslušajo in prepoznajo igrano pesem.
2. PETJE	Z otroki večkrat ponovi pesem – dokler ne začnejo pripevati vsi v skupini.	Skupaj z vzgojiteljico zapojejo že znano pesem.
3. POGOVOR	Otroke vpraša, o čem govori pesem. Skupaj z njimi razloži neznane besede.	Opišejo, o čem govori pesem, ter skupaj z vzgojiteljico razložijo neznane besede.
4. USTVARJANJE INŠTRUMENTALNIH SPREMLJAV	Otroke spodbudi, da skupaj spremljajo pesem na drdralo.	Spremljajo pesem na drdralo in ustvarjajo lastne spremljave.
5. POZORNO POSLUŠANJE IN LIKOVNO USTVARJANJE OB PETJU	Razdeli material in 3-krat predvaja pesem.	Med prvim predvajanjem pesem pozorno poslušajo, drugič narišejo pot barčice na papir, tretjič pa pot dokončajo ali pesem samo poslušajo.

ANALIZA (petek 19. 4. 2019)

Za motivacijo smo z otroki zaplesali ljudski ples Rdeče češnje rada jem, nato še Abraham 'ma sedem sinov. Nihče od njih ni imel težav, saj vsi že poznajo pravila in ob plesu tudi pojejo.

Slika 15: Ljudski ples Rdeče češnje rada jem

V krogu sem na nunalco zaigrala melodijo pesmi Barčica po morju plava. Barčico sem izbrala z razlogom, saj sem pri opazovanju otrok opazila, da jih kar nekaj prepeva to pesem, vendar je kljub temu še ne poznajo vsi. Melodijo je prepoznalo pet otrok. Večkrat sem jo zapela, da je melodija pesmi prišla v uho tudi tistim, ki je še niso poznali, in so vsi začeli pripevati. Pogovorili smo se o pomenu pesmi ter skupaj razvozlali neznane besede. Otroke sem vprašala, na katero glasbilo bi lahko spremljali pesem. Nekateri so predlagali ropotuljico, ostali drdralo. Vzeli so vsak svoj inštrument in se ob petju spremljali. Pesem so hitro usvojili.

Slika 16: Spremljanje pesmi na inštrumente

Otrokom sem razdelila material in jim podala navodilo za ustvarjanje ob poslušanju. Pesem sem predvajala štirikrat. Prvič so jo otroci samo poslušali, drugič so risali s prstom, tretjič z

barvicami. Ker po tretjem poslušanju pesmi risbe še niso dokončali, sem jo predvajala še enkrat. Otroci so pesem poustvarili na različne načine. Nekaj jih je narisalo barčico, ki pluje po morju. Spet drugi so risali ptice, sonce, orkan, ki premetava barčico, in pot, ki jo prepluje. Vsi so risbo povezali z besedilom, kar je bil eden izmed zastavljenih ciljev. Risbam sem dodala komentarje otrok in jih razstavila.

PRIPRAVA (torek 23. 4. 2019)

TEMA: Ljudska plesna igra Zibenšrit

ENOTA: Seznanitev z novo plesno igro

PODROČJE:

- umetnost.

GLOBALNI CILJ:

- uživanje v umetnosti.

CILJI:

Otrok:

- pozorno posluša,
- poje znano pesem Psiček nima repa več,
- koraka ob petju pesmi Psiček nima repa več,
- zapleše ob petju pesmi.

METODE:

- pozorno poslušanje,
- pripevanje,
- gibalno izvajanje ob glasbi.

OBLIKI:

- skupna, dvojice.

SREDSTVO: nunalca.

VIRA:

- Dolar Bahovec, E. (1999). Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Gorišek Simončič, D. (2014). *Otroško ljudsko izročilo*. Litija: Aktiv Vrta Litija.

UVODNA DEJAVNOST: Vzgojiteljica na zlog »la« zapoje pesem Barčica po morju plava. Otroci prepoznajo pesem in jo zapojejo.

DEJAVNOSTI	VZGOJITELJICA	OTROCI
1. GLASBENA UGANKA	Na nunalco zaigra melodijo pesmi Psiček nima repa več.	Pozorno poslušajo in prepoznajo pesem.
2. PRIPEVANJE	Z otroki večkrat ponovi pesem.	Skupaj z vzgojiteljico zapojejo že znano pesem.
3. KORAKANJE OB PETJU PESMI	Otrokom pokaže korake. Najprej sedem bočnih korakov v levo (Psiček nima repa več), nato sedem bočnih korakov v desno (kdo mu ga je odrezal preč). Sledijo trije bočni koraki v levo (diridiridaj) in trije v desno (diridiridaj) ter obrat v štirih korakih z rokami v bokih (dajte psičku rep nazaj).	Opazujejo korakanje vzgojiteljice in korakajo skupaj z njo.
4. PLES ZIBENŠRIT	Otroke spodbudi, da se razdelijo v pare. S kolegico pokažeta korakanje v paru, ki je enako kot v krogu. Zatem skupaj z otroki prepeva pesem Psiček nima repa več in zapleše ples Zibenšrit.	Razdelijo se v pare. Opazujejo ples vzgojiteljic, nato ob prepevanju pesmi zaplešejo ples Zibenšrit.

ANALIZA (torek 23. 4. 2019)

V jutranjem krogu sem otrokom zastavila glasbeni uganki. Na zlog »la« sem zapela pesem Barčica po morju plava. Polovica otrok je z menoj že pripevala na isti način. Pesem so prepoznali vsi otroci. Skupaj smo jo zapeli. Potem sem na nunalco zaigrala melodijo pesmi Psiček nima repa več. Pesem sem izbrala, ker jo je večina otrok poznala, saj jim jo je vzgojiteljica večkrat prepevala. Spoznala jo je na delavnici Inge Breznik. Skupaj smo jo večkrat zapeli, tako da so jo znali vsi otroci.

Slika 17: Igranje na nunalco

Otroke sem spodbudila, da se postavijo v vrsto. Pokazala sem jim korake za ples Zibenšrit. Pri posnemanju so bili otroci večinoma uspešni. Več težav so imeli, ko so se razdelili v pare. Nekateri niso razumeli, da morajo iti v različne smeri, čeprav sva z vzgojiteljico ves čas plesali zraven. Ples smo poskusili izvesti še v krogu. Tukaj otroci niso imeli težav, želeli so si večkrat zaplesati in ponavljati pesem. Nekaj otrok je imelo težave pri usklajevanju petja in plesa. Po večkratni ponovitvi so razumeli koncept in usvojili korakanje ob petju. Navkljub temu, da sem jim tokrat zastavila težjo nalogo, povezano z ljudsko glasbo, so jo pogumno sprejeli in jo želeli obvladati.

Slika 18: Ples Zibenšrit

PRIPRAVA (sreda 24. 4. in četrtek 25. 4. 2019)

TEMA: Zaključek projekta

ENOTA: Ponavljanje pridobljenega znanja

PODROČJE:

- umetnost.

GLOBALNI CILJ:

- uživanje v umetnosti in razvijanje umetniških sposobnosti.

CILJI:

Otrok:

- usvoji glasbeno didaktično igro Kdo igra?;
- pozorno posluša petje soseda in po zvočni barvi prepozna glas vrstnika;
- prisluhne zvoku inštrumenta (nunalce) in ga prepozna;
- pozorno posluša zvoke inštrumentov;
- prepeva znane ljudske pesmi Dekle je po vodo šlo, Ajčka tutajčka, Srečali smo mravljo;
- izraža veselje ob plesanju ljudskih plesov Bela, bela lilija, Rdeče češnje rada jem, Abraham 'ma sedem sinov;
- besedno izrazi svojo predstavo o ljudski glasbi;
- poustvari svoje vtise o ljudski glasbi;
- vključuje ljudsko glasbo v prosto igro.

METODE:

- glasbena didaktična igra,
- pozorno poslušanje,
- petje ljudskih pesmi,
- plesanje ljudskih plesov,
- ustvarjanje ob poslušanju glasbe,

- pogovor.

OBLIKE:

- skupna, dvojice, individualna.

SREDSTVA: ljudski inštrumenti, plakat, listi formata A4, barvice, flomastri, CD, radio.

VIRA:

- Dolar Bahovec, E. (1999). Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Sicherl Kafol, B., Gaberščik, B. in Zalar, K. (2009). Ringaraja, pesem nam ugaja. Ljubljana: Mladinska knjiga.

UVODNA DEJAVNOST: Otroci se razdelijo v dve skupini. Prva skupina se usede v notranji krog, druga v zunanega. Igramo se glasbeno didaktično igro Kdo poje?. Na ta način ponovimo štiri ljudske pesmi, ki smo se jih naučili skupaj. Ko vsi otroci pridejo na vrsto, se igramo glasbeno didaktično igro Kdo igra?. Otroci ugibajo ime glasbila, ki ga prepoznajo po zvočni barvi.

DEJAVNOSTI	VZGOJITELJICA	OTROCI
1. POZORNO POSLUŠANJE IN GIBALNO IZRAŽANJE (RAJALNI PLES)	Na nunalco zaigra melodijo pesmi Rdeče češnje rada jem. Skupaj z otroki zapleše ljudski ples.	Pozorno poslušajo in prepoznajo pesem. Zaplešejo ljudski ples Rdeče češnje rada jem.
2. POZORNO POSLUŠANJE IN GIBALNO IZRAŽANJE (RAJALNI PLES)	Na zlog »la« zapoje pesem Abraham 'ma sedem sinov. Skupaj z otroki zapleše ljudski ples.	Pozorno poslušajo in prepoznajo pesem. Zaplešejo ljudski ples Abraham 'ma sedem sinov.
3. POGOVOR	Otroke spodbudi, da povedo, kaj pomeni ljudska glasba. Nato jih vpraša, česa so se naučili v sklopu skupnega projekta in kaj jim je bilo najbolj všeč. Odgovore zapiše na plakat. Primerja začetni in končni plakat.	Sodelujejo pri pogovoru, podajajo mnenja in skupaj z vzgojiteljico oblikujejo plakat.
4. POZORNO POSLUŠANJE IN	Otroke spodbudi, da zaplešejo	Skupaj z vzgojiteljico

GIBALNO IZRAŽANJE (RAJALNI PLES)	ljudski ples Bela, bela lilija. Izšteje otroka, ki bo plesal v sredini kroga. Otrokom pove, naj si zapomnijo, koga si bodo »izvolili«, saj bodo potem v enakih parih zaplesali še ljudski ples Zibenšrit.	zapešejo ljudski ples Bela, bela lilija. Zatem se postavijo v pare in na ljudsko pesem Psiček nima repa več zapešejo ljudski ples Zibenšrit.
5. LIKOVNO USTVARJANJE OB GLASBI	Otrokom razdeli liste in barvice/flomastre. Veli jim, naj ob poslušanju ljudskih pesmi na list narišejo, kaj jim je bilo pri ljudski glasbi najbolj všeč. Na koncu vsakega otroka vpraša, kaj predstavlja njegova risba, in komentar zapiše na list papirja.	Ob poslušanju ljudskih pesmi narišejo svoje vtise o ljudski glasbi. Ko zaključijo, vzgojiteljici predstavijo risbo.
6. VKLJUČEVANJE LJUDSKE GLASBE V IGRO	Opazuje otroke med prosto igro in si zapisuje dogodke, povezane z ljudsko glasbo.	Prosto se igrajo.

ANALIZA (sreda 24. 4. in četrtek 25. 4. 2019)

Namen dvodnevnega zaključka je bil ponoviti naučeno vsebino, se pri tem zabavati in ustrezno zaključiti mesečni projekt. Igrali smo se dve glasbeni didaktični igri, ki smo ju spoznali: Kdo poje? in Kdo igra?. Ob tem smo ponovili vse naučene pesmi in poimenovali glasbila, ki smo jih spoznali v času našega druženja. Skozi glasbene uganke so otroci prepoznali pesmi ljudskih plesov in nanje skupaj zaplesali. Nihče od otrok ni imel težav pri prepoznavanju pesmi ali petju. Vsi so prepevali in plesali samozavestno in pri tem izražali veselje.

Slika 19: Ljudski ples Bela, bela lilija

Projekt smo zaključili s ponovno izdelavo plakata na temo ljudske glasbe. Otroke sem prosila, naj mi zaupajo svoja mnenja o tem, kaj je ljudska glasba, ter povedo, česa so se naučili o njej. Skoraj vsi so rekli, da je to glasba, ki se prenaša iz roda v rod. Povedali so, da vključuje ljudske pesmi, plese in inštrumente. Našteli so vse pesmi, plese in inštrumente, ki smo jih spoznali, ter omenili, da ljudsko glasbo izvajajo ljudski pevci in godci.

Plakat smo primerjali s tistim, ki je nastal prvi dan projekta. Ko sem jim prebrala takratne odgovore, so se začeli smejati. Eden od dečkov je rekel: »Takrat pa še nismo vedeli, kaj je to, še dobro, da si prišla, da zdaj vemo.« Deklica ga je dopolnila: »Pa lepo je bilo, da so prišli ljudski pevci in godci, da zdaj vemo, kakšne inštrumente so imeli včasih.«

Slika 20: Primerjava plakatov o ljudski glasbi prvega in zadnjega dne projekta

Zadnja naloga, ki sem jo pripravila, je bilo poustvarjanje. Otrokom sem razdelila liste papirja in barvice ter jim predvajala ljudske pesmi. Narisali so, kaj jim je bilo pri ljudski glasbi in v času našega druženja najbolj všeč. Nekateri otroci so narisali hitro, brez podrobnosti, večina pa si je za risanje vzela skoraj 30 minut in narisala tudi detajle. Pod vsako risbo sem zapisala otrokov komentar.

Navajam nekaj komentarjev:

- »Narisal sem polža, ropotuljico, drdralo, nunalco, šefa godcev, veselo nogo in harmoniko.«
- »To je en ljudski pevec pa en ljudski godec, ki igrata na bobne.«
- »Pevec in godec pa njegov inštrument vesela noga.«
- »Narisala sem dve ljudski pevki in dva ljudska godca, zgoraj sem narisala še okraske.«
- »Tukaj so živali – kozel, polž, mravlja, rak, zraven sem pa narisala godca, ki ima v roki grablje, ime mu je bilo Tine.«
- »Narisala sem pesmico Srečali smo mravljo, ker mi je bila najbolj všeč in jo rada pojem.«
- »Na levi je ljudska pevka, na desni je pa un inštrument, ki je za perilo prat pa je podoben kitari.«
- »Narisal sem svojo hišo in polža.«
- »Sonček sem narisala zato, ker je začel sijati, ko smo z ljudskimi pevci in godci tako lepo peli. Zraven sem pa še narisala ljudske inštrumente.«
- »Tukaj plešemo Abraham 'ma sedem sinov.«

Slika 21: Poustvarjanje ob poslušanju ljudske glasbe

Otrokom sem razdelila balone in njihove pripomočke, ki so jih prinesli od doma. Zahvalila sem se jim za sodelovanje in jih do konca dne opazovala pri igri. Zanimalo me je, koliko otrok bo ljudsko glasbo vključevalo v igro. Kar nekaj jih je med igro uporabljajo instrumente in prepevalo ljudske pesmi, medtem ko je skupina petih deklic izvajala ljudski ples Abraham 'ma sedem sinov. Ljudsko glasbo so vključevali v prosto igro, kar je bil eden od ciljev, ki me je vodil skozi celotno načrtovanje dejavnosti. Ponosna sem, da so ga otroci dosegli.

Prav tako sem ponosna, da sem med realizacijo projekta dobila odgovore na vsa zastavljena raziskovalna vprašanja. Odgovori so me pozitivno presenetili, saj nisem pričakovala, da bodo otroci ljudsko glasbo tako dobro sprejeli in jo z veliko željo vključevali v dnevno rutino.

Slika 22: Skupna fotografija

6.2 EVALVACIJA IZPELJANEGA PROJEKTA

Pred začetkom izvedbe projekta »Ljudska glasba naj postane naša dnevna rutina« sem si zastavila pet raziskovalnih vprašanj: kakšen odnos imajo 4- in 5-letni otroci iz Vrtca Litija do ljudske glasbe in koliko jo poznajo; kakšen odnos ima vzgojiteljica skupine otrok, starih 4 in 5 let, do ljudske glasbe in koliko jo vključuje v dejavnosti; katere dejavnosti na temo ljudske glasbe bi v oddelk vključili otroci; kako bo sodelovanje z ljudskimi pevci in godci spodbudilo otroke k vključevanju ljudske glasbe v dnevno rutino ter ali bodo otroci pridobljeno znanje o ljudski glasbi prenašali v vsakodnevno igro in dnevno rutino.

Najprej sem s pomočjo intervjuja pridobila odgovor na raziskovalno vprašanje, ki se je navezovalo na vzgojiteljico skupine. Na podlagi tega odgovora sem oblikovala vsebine, ki sem jih želela izvesti skupaj z otroki, pri čemer sem priprave oblikovala na osnovi opazovanja in zanimanja otrok. Ugotovila sem, da ima vzgojiteljica pozitiven odnos do ljudske glasbe, vendar je zaradi različnih ovir ne vključuje v dnevne dejavnosti tako pogosto, kot bi si želela. To mi je omogočilo, da otrokom predstavim nekaj novega, kar mi je predstavljalo velik izziv.

Prvi dan sem imela zelo slab občutek, saj so otroci na moje vprašanje o tem, kaj je ljudska glasba, odgovarjali zelo skopo. Zgolj nekateri so uporabljali domišljijo in razmišljali o odgovoru, drugi so samo ponavljali za njimi. Zaradi tega sem se odločila, da z dejavnostmi ne bom pretiravala in jih bom okrnila, saj sem otrokom želela ljudsko glasbo približati na prijeten način. Glede na to, da se otroci niso seznanjali z ljudskimi inštrumenti, sem bolj poudarila ta element. Izpustila sem obisk folklorne skupine in se posvetila inštrumentom ter otroškim pesmim in plesom.

Skozi izvajanje projekta sem spoznavala, da otroci zelo radi sodelujejo pri načrtovanju dejavnosti in radi prinašajo stvari od doma. Ljudska glasba jim je postala všeč, saj je vsak dan kdo od njih prinesel od doma kakšen predmet oziroma posređoval informacijo, ki jo je o ljudski glasbi izvedel od staršev ali starih staršev. Tudi starši in stari starši so se vrnil nazaj v čas, pobrskali po spominu in predajali otrokom informacije o ljudski glasbi. Za to sem jim bila neizmerno hvaležna, saj je z njihovo pomočjo naš projekt tekel še bolje. Kljub temu, da pred začetkom izvajanja projekta otroci ljudske glasbe niso poznali na tak način, so do nje privzgojili prijeten odnos in jo sprejeli. Imeli so krasne ideje, katere dejavnosti na to temo bi vključili v vrtec. Upoštevala sem jih in na njihovo pobudo pripravljala različne dejavnosti in materiale.

Pred obiskom ljudskih pevk in godcev s Polšnika nisem imela pričakovanj. Nisem vedela, kaj lahko pričakujem od otrok, še zlasti ne v smislu njihovega odziva na obisk. Prijetno so me presenetili, saj so celoten »mini koncert«, ki so nam ga gosti pripravili, poslušali zbrano in ves čas sodelovali. Postavljali so jim veliko vprašanj in pazljivo ravnali z njihovimi inštrumenti. Želeli so, da jih še kdaj obišejo. Zapomnili so si tudi netipična poimenovanja za inštrumente. Zanimivo se mi je zdelo, ko mi je deček povedal, da bosta z atom doma izdelala veselo nogo, ker mu je bila tako všeč in želi igrati nanjo. Ena od deklic mi je povedala, da je bila ob koncu tedna na počitnicah pri dedku na kmetiji in je igrala na grablje. Tudi ostale otroke je sodelovanje z ljudskimi pevkami in godci spodbudilo k vključevanju ljudske glasbe tako v dnevno rutino vrtca kot tudi vsakdanje življenje.

Večkrat sem se z zvezkom in pisalom usedla ter si zapisovala način igre in komentarje otrok. Presenečena sem bila, da se je v vsakem kotičku našel delček ljudske glasbe. Dečki so večinoma posegali po ljudskih inštrumentih, deklice so prepevale ljudske pesmi in plesale ljudske plese, ki smo jih spoznali. Tudi pri igri je bila ljudska glasba navzoča kot motivacijski sprožilec. Otroci so se na primer igrali živali, ki so nastopale v pesmih, in uporabljali ljudske izraze, ki so jih spoznali v času našega druženja. Potrdim lahko, da so ljudsko glasbo prenašali v vsakodnevno igro in dnevno rutino. S tem sem dosegla cilj, ki sem si ga zastavila pred začetkom izvajanja projekta. Želim si, da bi vzgojitelji v vrtcih vključevali ljudsko glasbo v dejavnosti, saj bo drugače utonila v pozabo. Otroci namreč pozitivno sprejemajo ljudsko glasbo, saj je preprosta in ponuja veliko možnosti za izvajanje različnih dejavnosti.

6.3 INTERPRETACIJA REZULTATOV RAZISKAVE

Na začetku kvalitativne raziskave sem na podlagi intervjuja, opravljenega z vzgojiteljico skupine otrok, starih 4 in 5 let, iskala odgovor na raziskovalno vprašanje, kakšen odnos ima ta vzgojiteljica do ljudske glasbe in koliko jo vključuje v dejavnosti. Ugotovila sem, da je vzgojiteljici ljudska glasba blizu in ima do nje pozitiven in domoljuben odnos, vendar je kljub temu ne vključuje v svoje načrtovanje kot samostojne dejavnosti. Razlog je v pomanjkljivosti ciljev in primerov dejavnosti v Kurikulumu za vrtce. Tudi O. Denac (2012) si zastavlja vprašanje, ali ima vzgojitelj glede na to, da mora obvladovati specialna didaktična znanja na vseh predmetnih področjih, na voljo dovolj strokovne literature, ki bi mu bila lahko v pomoč pri njegovem delu. Ugotavlja, da se vzgojitelji srečujejo s problemi pri načrtovanju konkretnih glasbenih predmetnih ciljev, pri integraciji področij dejavnosti ter ustrezni izbiri glasbenih vsebin. Za pomoč vzgojiteljem in zagotovitev kakovosti vzgojnega dela v vrtcu bo treba vplivati na strokovno angažiranost vzgojiteljev v procesu operativnega načrtovanja vzgojno-izobraževalnega procesa.

Iz opravljenega intervjuja sem lahko razbrala, da vzgojiteljica v svoje delo vključuje prepevanje ljudskih pesmi, ne vključuje pa spoznavanja ljudskih glasbil in seznanjanja z ljudskimi plesi. Kot vzrok je navedla pomanjkanje časa in premajhno strokovno izobraženost o ljudski glasbi. Podobno v svoji raziskavi ugotavlja tudi J. Žnidaršič (2016), ki izpostavlja, da glasbene dejavnosti z ljudskim pridihom niso v zadostni meri vključene v vzgojno-izobraževalni proces, zato otroci ne pridobijo znanja o ljudski glasbi, ki bi ga v vrtcu morali. Vzgojitelji bi morali večkrat posvetiti čas prepevanju ljudskih pesmi, poslušanju ljudske glasbe, igranju na ljudska glasbila in spoznavanju ljudskih plesov. Vzgojitelji v vrtcih so eden izmed ključnih dejavnikov prenašanja ljudske glasbe na mlajše rodove. Pri tem ima sicer še vedno močno vlogo družina, vendar se starši čedalje manj zavedajo nalog, ki jih imajo na tem področju.

V drugem delu kvalitativne raziskave sem izvedla projekt »Ljudska glasba naj postane naša dnevna rutina«, s katerim sem iskala odgovore na ostala štiri raziskovalna vprašanja: kakšen odnos imajo 4- in 5-letni otroci iz Vrtca Litija do ljudske glasbe in koliko jo poznajo; katere dejavnosti na temo ljudske glasbe bi v oddelek vključili otroci; kako bo sodelovanje z ljudskimi pevki in godci spodbudilo otroke k vključevanju ljudske glasbe v dnevno rutino ter ali bodo otroci pridobljeno znanje o ljudski glasbi prenašali v vsakodnevno igro in dnevno rutino.

6.3.1 ODNOS 4- IN 5-LETNIH OTROK IZ VRTCA LITIJA DO LJUDSKE GLASBE IN NJIHOVO POZNAVANJE LE-TE

Ob začetku izvajanja projekta otroci niso vedeli skoraj ničesar o ljudski glasbi. Sčasoma je zanimanje zanjo postajalo večje, otroci so sodelovali in se o temi pogovarjali tudi doma s starši in starimi starši. Iz izvedenega projekta sem ugotovila, da imajo 4- in 5-letni otroci iz Vrtca Litija pozitiven odnos do ljudske glasbe in jo kljub nepoznavanju spoštujejo. Prav zaradi tega se mi zdi pomembno, da vzgojitelji pripravljenost otrok za sprejemanje ljudskega izročila izkoristijo za posvetitev tej temi in se tako pridružijo prizadevanjem za ohranitev slovenske ljudske glasbe. Pri tem si lahko pomagajo z nasveti M. Voglar (1979), kako lahko otrokom približamo glasbo. Iz raziskave ugotavljam, da problem morda ne tiči zgolj v pomanjkanju literature, ampak tudi v glavah vzgojiteljev. Prav vzgojitelj je tisti, ki mora ljudsko glasbo najprej približati sebi, da jo bo lahko z lastnim zgledom prenašal na mlajše rodove.

6.3.2 DEJAVNOSTI, KI BI JIH NA TEMO LJUDSKE GLASBE V ODDELEK VKLJUČILI OTROCI

Otroci so ažurno sprejeli izziv spoznavanja slovenske ljudske glasbe. Ugotovila sem, da brez težav sprejemajo novosti, povezane z ljudsko glasbo. Vse dejavnosti so namreč izjemno preproste, otroške ljudske pesmi so enostavne, izdelovanje ljudskih glasbil ustvarjalno, otroški ljudski plesi pa otroke povežejo med seboj in temeljijo na zaupanju. Vse pobude otrok so bile pozitivne, medtem ko so ideje za vključitev ljudske glasbe v oddelek odražale veliko inovativnost. Ugotavljam, da se tudi starši in stari starši radi spominjajo preteklosti in želijo otrokom približati ljudsko dediščino, vendar morda ne vedo točno, na kakšen način bi to storili. Pomembno je torej, da jim vzgojitelji pomagajo z izbiro tem, ki jih lahko otroci razvijajo naprej tudi v družinskem krogu. Na to se navezujeta tudi K. Rakovnik in B. Simonič (2007), ki menita, da veliko otroških iger iz zaprašenih zapuščin babic spada v ljudsko kulturno dediščino. Te igre so ustvarjali in spreminjali naši predniki za potrebe svojega preživetja, v njih pa so življenjske izkušnje človeštva in spoznanja, ki so se spreminjala skozi spremembe življenja in razvoja. Pomembno je, da se vsi ljudje zavedamo, da se otroci učijo od otrok in odraslih. Tako lahko vsi odrasli – vzgojitelji in družina – otroke učimo ljudskih pesmi, iger, rim, izštevank, ugank, rajalnih gibalnih iger, plesov in tudi pravljic, ki so preživeli kot skupna dediščina mnogih generacij.

6.3.3 SODELOVANJE Z LJUDSKIMI PEVKAMI IN GODCI IN NJIHOVA SPODBUDA OTROK K VKLJUČEVANJU LJUDSKE GLASBE V DNEVNO RUTINO

V okviru projekta so se otroci srečali z ljudskimi pevkami in godci. Ugotovila sem, da jih je srečanje spodbudilo k vključevanju ljudske glasbe v dnevno rutino. Že v času srečanja so otroci plesali ob poslušanju ljudskih pesmi in glasbil. Plesati so začeli sami od sebe, kar nakazuje, da so jim preproste melodije še vedno blizu in jih spodbujajo k ustvarjalnosti. Vzgojitelji premalo uporabljajo ljudske vsebine in ne izbirajo ljudske glasbe ter se ne posvečajo ljudskim plesom, kar je ugotovila tudi U. Sovič (2014), ki izpostavlja, da je vzgojitelje strah, da z ljudsko glasbo ne bi pridobili pozornosti in zanimanja otrok. Na podlagi ugotovitev izvedenega projekta lahko to trditev ovržem, saj otroci hrepenijo po različnosti in jo pozitivno sprejemajo v svoje življenje. Vzgojitelj je eden od prvih ljudi v otrokovem življenju, ki lahko ponudi pestrost in raznovrstnost vsebin, vključno z ljudsko glasbo. Ugotavljam tudi, da so ljudska glasbila, ki so jih otroci izdelali sami in s pomočjo ljudskih pevk in godcev, obogatila vsakodnevno igro ter otroke spodbudila k ustvarjalnosti, saj za igro niso potrebovali nobenih drugih igrač, kar nakazuje, da je lahko vsako glasbilo kakovostna otroška igrača.

6.3.4 PRENAŠANJE PRIDOBLJENEGA ZNANJA O LJUDSKI GLASBI V VSAKODNEVNO IGRO IN DNEVNO RUTINO

Po mesecu dni opazovanja sem prišla do ugotovitve, da otroci vsakodnevno prenašajo pridobljeno znanje o ljudski glasbi v spontano igro in dnevno rutino. Samostojno se organizirajo in na podlagi predmetov in znanja, ki ga imajo o ljudski glasbi, sestavljajo najrazličnejše vloge, ki jih prenašajo v igro. Enako kot J. Žnidaršič (2016) sem tudi sama odkrila, da skoraj vsi otroci z veseljem sodelujejo pri petju ljudskih pesmi, igranju na ljudska glasbila, poslušanju ljudske glasbe in otroških ljudskih plesih. Tudi zaradi veselega otroškega sprejemanja ljudskih glasbenih vsebin bi jih morali vzgojitelji pogosteje vključevati v vzgojno-izobraževalni proces.

Poudarila bi, da sem sama ravno tako naletela na nekaj ovir pri načrtovanju dejavnosti, ki sem jih izvedla v sklopu projekta, zato razumem stisko nekaterih vzgojiteljev. Kljub temu je potrebno zaupati sebi, navezati stik s starejšimi, se ozavestiti o ljudski glasbi in ljudske vsebine prenašati naprej. Med načrtovanjem projekta sem spoznala, da kurikulum in priročnik ponujata res malo vsebin o ljudski glasbi, zato bi v skladu z ugotovitvami, ki jih podaja O.

Denac (2012), morali o konkretnjših didaktičnih priporočilih razmišljati na vseh področjih dejavnosti. Vzgojiteljem, ki želijo pridobiti specialna didaktična znanja, bi morala biti namenjena konkretnjša didaktična priporočila. Tako bi vplivali na kakovostnejše načrtovanje, izvajanje in vrednotenje vzgojno-izobraževalnega procesa na vseh področjih dejavnosti, predvsem na področju umetnosti in posledično na področju glasbe. S tem bi spodbudili vzgojitelje k uvajanju vsebin, ki se jih zaradi pomanjkanja samozavesti in znanja trenutno izogibajo.

7 SKLEP

V teoretičnem delu sem predstavila Vrtec Litija, v katerem sem izvedla projekt »Ljudska glasba naj postane naša dnevna rutina«. Vrtec Litija ima na območju litijske občine devet enot, v katere je vključenih 630 otrok. Otroci so dejavni pri raznovrstnih dejavnostih, vključno z glasbenimi. Povezujejo se s krajevnimi ustanovami in širijo svoje znanje med sokrajane ter jih razveseljujejo s svojo energijo. Glasba ima v občini Litija dolgo zgodovino, ki sega v leto 1885. Od takrat nepretrgoma deluje pevsko društvo, ki ohranja običaje in se predstavlja z mogočnimi glasovi. Na območju občine deluje tudi skupina Ljudske pevke in godci s Polšnika, ki ohranja ljudsko glasbo in jo širi po vsej domovini.

V nadaljevanju sem se osredinila na ljudsko glasbo, ki predstavlja bogato slovensko kulturno zgodovino. K ljudski glasbi uvrščamo ljudske pesmi, ljudska glasbila in ljudske ples. Ljudske pesmi so najobsežnejši del ljudske glasbe. Od umetnih pesmi se razlikuje po ritmu, melodiji, besedilu, verzih, kiticah in refrenu. Večina ljudskih pesmi je kitičnih in vsebujejo refren, zaradi česar so hitreje učljive in preprostejše. Ljudska glasbila so preprosta in namenjena ustvarjanju in poustvarjanju ljudske inštrumentalne glasbe. Delimo jih na idiofone, membranofone, kordofone in aerofone. Od sredine 19. stoletja je najbolj priljubljeno in razširjeno ljudsko glasbilo harmonika. V Sloveniji imamo še vedno veliko izdelovalcev ljudskih glasbil, ki ohranjajo tradicijo, največ jih izdeluje prav harmonike. Ljudska glasbila uporabljajo ljudski godci, ki še vedno delujejo na slovenskem območju, vendar je njihovo delovanje močno okrnjeno. Na to je vplivalo predvsem spremenjeno družbeno življenje in pomanjkanje časa. Navzlic temu godci s svojo godčevsko žilico najdejo čas za širjenje ljudskega izročila. Včasih so bili pomemben del različnih praznovanj, danes pa se zbirajo z namenom druženja in ohranjanja tradicije. Kot nekoč tudi danes godec ni samostojen poklic, zato še vedno velja, da se godci zbirajo zaradi veselja do igranja na ljudska glasbila in prepevanja ljudskih pesmi, ne zaradi denarja. Tako kot ljudski godci niso smeli manjkati ob pomembnih mejnikih in dogodkih človekovega življenja, ni smel manjkati niti ljudski ples. Ljudski plesi so lahko samostojni, skupinski ali parni. Mednje uvrščamo tudi različne plesne igre. V Sloveniji je najbolj razširjena polka, ki je večinoma izpodrinila ostale ples. Ljudske plesne skupine ohranjajo žive različne folklorne skupine.

Poleg zgodovine in sestave ljudske glasbe me je zanimalo tudi otroško ljudsko izročilo. Raziskala sem otroške ljudske pesmi, otroška glasbila in otroške ljudske ples. V zaključku

teoretičnega dela sem se osredinila na ljudsko glasbo v vrtcu. V prvi vrsti me je zanimalo, na kakšen način in v kolikšni meri se ljudska glasba ohranja v vrtcu. Eden najpomembnejših ciljev glasbene umetnosti v predšolskem obdobju je vzbujanje otrokovega veselja do petja ljudskih pesmi, igranja na ljudska glasbila in poslušanja ljudske glasbe, zato je pomembno, da vzgojitelji pripravljajo dejavnosti in vsebine, ki jo bodo ohranjale živo. Veliko vzgojiteljev v svoj način dela vključuje ljudske pesmi, vendar je treba poudariti, da je za ohranjanje ljudske glasbe pomembno tudi poznavanje in uporaba ljudskih glasbil ter izvajanje ljudskih plesov. Čeprav Kurikulum za vrtce (1999) in Priročnik h kurikulu za vrtce (2001) ne ponujata podrobnejših informacij in spodbud o ljudski glasbi, bi jo morali vzgojitelji vplesti v svoj način dela, saj bo drugače počasi izginjala.

V empiričnem delu sem s kvalitativno raziskavo ugotavljala, kakšen odnos ima do ljudske glasbe vzgojiteljica otrok, starih 4 in 5 let, in koliko jo vključuje v dejavnosti ter kako bo projekt »Ljudska glasba naj postane naša dnevna rutina« vplival na otroke. Predvsem me je zanimalo, kakšen odnos imajo 4- in 5-letni otroci iz Vrtca Litija do ljudske glasbe in koliko jo poznajo; katere dejavnosti na temo ljudske glasbe bi radi vključili v oddelek; kako bo sodelovanje z ljudskimi pevki in godci spodbudilo otroke k vključevanju ljudske glasbe v dnevno rutino ter ali bodo otroci pridobljeno znanje o ljudski glasbi prenašali v vsakodnevno igro in dnevno rutino. Ugotovila sem, da na področju glasbene umetnosti primanjkuje zapisov o ljudski glasbi. Slednja nima nikjer svojega mesta, zato v priročnikih, namenjenih vzgojiteljem, o njej izvemo bolj malo. Tako se vzgojitelji srečujejo s težavo, kako načrtovati vsebine o ljudski glasbi in na kakšen način jih vključevati v dejavnosti. Otroci ljudsko glasbo hitro sprejemajo, imajo željo po njenem poznavanju in raziskovanju. Pripravljene so sodelovati z ljudmi, ki ohranjajo ljudsko glasbo in jo prenašajo naprej. Naučene vsebine prenašajo v dnevno rutino, se o njih pogovarjajo doma, kar krepi njihovo željo po odkrivanju naše preteklosti.

Na podlagi navedenih ugotovitev si želim, da bi si vzgojitelji ljudsko glasbo vzeli za izziv in v njej ne bi videli strahu, saj so otroci najbolj gnetljiva in učljiva bitja. Otroci imajo željo po sodelovanju in raziskovanju slovenske dežele, zato je prav, da slovenska ljudska glasba živi naprej med našimi najmlajšimi. Ljudska glasba bi lahko predstavljala izziv za vse, saj je še vedno premalo raziskana. Prepričana sem, da bo treba nadaljevati s preučevanjem mesta in vloge ljudske glasbe tudi v okviru predšolske glasbene vzgoje.

8 LITERATURA IN VIRI

Baš, A. (1980). *Slovensko ljudsko izročilo*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Bedina, K., Kartin Duh, M., Kumer, Z., Lipovšek, M., Rijavec, A., Sivec, J. (1987). *Glasba*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Borota, B., Geršak, V., Korošec, H. in Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper.

Borota, B. (2013). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.

Cvetko, I. (2004). *Trara, pesem pelja: slovenska otroška glasbila, zvočila in zvočne igrače*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Cvetko, I. (2005). *Aja, tutaja: slovenske ljudske uspavanke*. Ljubljana: DZS.

Cvetko, I. (2007). *Zvoki Slovenije: od ljudskih godcev do Avsenikov*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

Denac, O. (2010). *Teoretična izhodišča načrtovanja glasbene vzgoje v vrtcu*. Ljubljana: Debora.

Denac, O. (2012). *Obdelati neko pesem pomeni: peti, igrati, plesati, risati ...* Vzgojiteljica, 14, 2, str. 20-22.

Dolar Bahovec, E. (1999). *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

- Fuchs, B. (2004). *Ljudski plesi v osnovni šoli: priročnik za učitelje, mentorje in vaditelje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Godec, I. (1992). *Litija nekoč in danes*. Litija: Košarkaški klub Litija.
- Gorišek Simončič, D. (2014). *Otroško ljudsko izročilo*. Litija: Aktiv Vrtca Litija.
- Klemenčič, I. (2008). *Slovenske ljudske pesmi*. Maribor: Obzorja.
- Klobasa, H. (2016). *Glasbeni labirint – spodbujanje otrokovih glasbenih zmožnosti*. Vzgojiteljica, 18, 3, str. 25-28.
- Korez Korenčan, D. (2003). *Slovenski glasbilarški mojstri: čarodeji vesoljne govorice*. Ljubljana: Forma 7.
- Kroflič, R. (2001). *Otrok v vrtcu: priročnik h Kurikulu za vrtce*. Maribor: Obzorja.
- Kumer, Z. (1983). *Ljudska glasbila in godci na Slovenskem*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Kumer, Z. (1988). *Etnomuzikologija*. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja, Filozofska fakulteta.
- Kumer, Z. (1996). *Vloga, zgradba, slog slovenske ljudske pesmi*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU.
- Kunaver, D. (1984). *Slovenska pesem v besedi in glasbi*. Ljubljana: Tiskarna Jože Moškrič.
- Kunaver, D. (2014). *Slovensko ljudsko izročilo v šolskih klopeh*. Ljubljana: samozaložba.
- Pesek, A. (1998). *Slovenske ljudske pesmi za otroke*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Plaskan, L. (2008). *Nešteto odtisov v spominu na vrtec: 80 let, prežetih s skrbjo za vzgojo naših najmlajših*. Litija: Vrtec.

- Plaskan, L. (2019). *90 let predšolske vzgoje v občini Litija*. Litija: Tiskarna ACO.
- Pušenjak, M. (2013). *Šaljivke nagajivke*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Pušenjak, M. (2018). *Ta luštne ljudske*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.
- Rakovnik, K. in Simonič, B. (2007). *Odnos do kulturne dediščine v našem vrtcu*. Vzgojiteljica, 9, 3, str. 9-10.
- Sicherl Kafol, B., Gabersčik, B. in Zalar, K. (2009). *Ringaraja, pesem nam ugaja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Sovič, U. (2014). *Folklorni plesi v vrtcu*. Vzgojiteljica, 16, 1, str. 19-20.
- Voglar, M. (1979). *Kako približamo otrokom glasbo*. Ljubljana: ČGP Mariborski tisk.
- Vrbančič, I. (2010). *Glasbeni slovarček*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Žnidaršič, J. (2016). *Ljudska glasba v vrtcu*. Vzgojiteljica, 18, 6, str. 14-17.

9 PRILOGE

9.1 OBVESTILO ZA STARŠE

Spoštovani starši!

Kot ste opazili, v oddelku Zajčki izvajamo projekt na temo ljudske glasbe. Projekt bom vključila v svoje diplomsko delo z naslovom Ljudska glasba v vrtcu Litija. Pri projektu nastajajo lepe fotografije sodelovanja otrok, zato vas prosim za privolitev, da smem fotografije, na katerih je vaš otrok _____, uporabiti pri evalvaciji projekta. Prosim, da obkrožite vašo odločitev: DA NE

Za sodelovanje se vam najlepše zahvaljujem.

Maja Borišek

9.2 VPRAŠANJA ZA INTERVJU

1. Ali se spomnite kakšnega posebnega dogodka, kjer ste začutili ljudsko glasbo in je na vas naredila prav poseben vtis?

* Kaj vam pomeni ljudska glasba in kakšen odnos imate do nje?

2. Kakšno je vaše mnenje o vključevanju ljudske glasbe v vrtčevski oddelek?

* Ali pri otrocih zaznavate izstopanje priljubljene glasbe?

* Kakšno glasbo imajo po vašem mnenju radi otroci?

3. V kolikšni meri ljudsko glasbo vključujete v načrtovanje dejavnosti oddelka otrok, starih 4 in 5 let, ter na kakšen način?

* Koliko otroci na splošno vedo o glasbilih? Ali ste z njimi že spoznavali kakšno ljudsko glasbilo in kako so se nanj odzivali?

* Ali v vrtcu spoznavate in ohranjate ljudske običaje? Kako poteka srečevanje z njimi?

4. Pri načrtovanju usmerjene glasbene dejavnosti lahko naletimo na težave in verjetno ste tudi vi že kdaj začutili tesnobo. Ali bi lahko izpostavili kakšen dogodek, ko se vam je zgodilo kaj podobnega?

* Katere prednosti načrtovanja ljudske glasbe bi izpostavili?

* S katerimi težavami se srečujete pri načrtovanju dejavnosti v sklopu ljudske glasbe?

5. Katere sistemske spremembe na področju vzgoje in izobraževanja bi predlagali, da bi vzgojitelji ljudsko glasbo bolj vključevali v dejavnosti in morda celo v dnevno rutino?

* Kaj bi strokovni delavci in predvsem vzgojitelji po vašem mnenju potrebovali za kakovostno uresničevanje dejavnosti na področju ljudske glasbe?

9.3 INTERVJU Z VZGOJITELJICO ODDELKA OTROK, STARIH 4 IN 5 LET

1. Ali se spomnite kakšnega posebnega dogodka, kjer ste začutili ljudsko glasbo in je na vas naredila prav poseben vtis?

Seveda. Poseben dogodek je bil, ko sem opravljala sveto birmo in sem bila oblečena v gorenjsko narodno nošo v sosednji državi Hrvaški. Všeč mi je bilo tudi, kadar smo pri pevskem zboru prepevali ljudske pesmi.

*** *Kaj vam pomeni ljudska glasba in kakšen odnos imate do nje?***

To je naše bogato narodno izročilo, ki ga je treba ohranjati in prenašati na mlajše rodove. Ker ima veliko vrednost, se mi zdi pomembno, da ga vključujemo v naše življenje. Že kot otrok sem odraščala v okolju, kjer se je ljudska glasba ohranjala in bila vključena v naše življenje.

2. Kakšno je vaše mnenje o vključevanju ljudske glasbe v vrtčevski oddelek?

Pomembno je, da se ljudska glasba vključuje v oddelek, saj jo marsikdo v današnjih časih sliši le v vrtcu.

*** *Ali pri otrocih zaznavate izstopanje priljubljene glasbe?***

Nekaj otrok zelo izstopa s prepevanjem pesmi priljubljenih glasbenikov, predvsem pop zasedb.

*** *Kakšno glasbo imajo po vašem mnenju radi otroci?***

Otroci imajo radi vso glasbo. Ljudska glasba jim je blizu zaradi smešnih besed in preprostih melodij.

3. V kolikšni meri ljudsko glasbo vključujete v načrtovanje dejavnosti oddelka otrok, starih 4 in 5 let, ter na kakšen način?

Lahko bi jo vključevali v večji meri, kot jo sedaj. Zaradi letnega načrta pogosto primanjkuje časa, da bi se poglobili v narodno izročilo in samo ljudsko glasbo.

Kadar jo vključujem, je to s plesom, inštrumenti in prepevanjem.

*** *Koliko otroci na splošno vedo o glasbilih? Ali ste z njimi že spoznali kakšno ljudsko glasbilo in kako so se nanj odzivali?***

Otroci glasbila spoznavajo v vrtcu in prenašajo znanje od doma. Zelo malo poznajo ljudska glasbila, najbolj so jim znani Orffovi inštrumenti. Ljudskih glasbil v letošnjem letu nismo spoznali.

*** *Ali v vrtcu spoznavate in ohranjate ljudske običaje? Kako poteka srečevanje z njimi?***

Ljudske običaje smo letos v večji meri vključili v naš oddelek, spoznavali smo praznovanja in običaje, manj pa smo se ukvarjali z ljudsko glasbo.

4. Pri načrtovanju usmerjene glasbene dejavnosti lahko naletimo na težave in verjetno ste tudi vi že kdaj začutili tesnobo. Ali bi lahko izpostavili kakšen dogodek, ko se vam je zgodilo kaj podobnega?

Običajno naletim na težavo pri načrtovanju glasbenih vsebin, saj v kurikulumu ni veliko glasbenih ciljev, ki bi mi bili v pomoč pri načrtovanju. Takrat si pomagam z lastnim znanjem, ki ga pridobivam na seminarjih in delavnicah. Letošnje leto sem se udeležila delavnice Inge Breznik, ki nam je predavala o ljudski glasbi.

*** *Katere prednosti načrtovanja ljudske glasbe bi izpostavili?***

Zaradi preprostih besedil in melodije gredo pesmi otrokom hitreje v uho. Plesi so preprosti in hitro učljivi, zato je načrtovanje preprostejše.

*** *S katerimi težavami se srečujete pri načrtovanju dejavnosti v sklopu ljudske glasbe?***

Na težavo naletim pri samem načrtovanju, saj mi kurikulum pri tem ni v veliko pomoč zaradi pomanjkljivosti ciljev in primerov dejavnosti na to temo.

5. Katere sistemske spremembe na področju vzgoje in izobraževanja bi predlagali, da bi vzgojitelji ljudsko glasbo bolj vključevali v dejavnosti in morda celo v dnevno rutino?

Ljudska glasba bi se lahko dodala v kurikulum za vrtce in priročnik h kurikulumu. S tem bi marsikoga spodbudili k večjemu izvajanju in vključevanju v naše oddelke. Posledično bi to prispevalo k večjemu spoznavanju in ohranjanju ljudskega izročila.

*** Kaj bi strokovni delavci in predvsem vzgojitelji po vašem mnenju potrebovali za kakovostno uresničevanje dejavnosti na področju ljudske glasbe?**

Kot sem že omenila, bi bila največja spodbuda to, da bi ljudska glasba v kurikulumu dobila svoj prostor. Ljudska glasba bi po mojem mnenju morala biti vključena že v program šolanja, še posebno v program predšolske vzgoje, saj bi s tem strokovni delavci pridobili določena znanja, kako pristopiti k vključevanju v delo z otroki. Potrebna so tudi izobraževanja strokovnih delavcev na to temo, saj bo drugače ljudska glasba in na sploh ljudsko izročilo počasi utonilo v pozabo.

9.4 KODIRANJE INTERVJUJA

<p>1. Ali se spomnite kakšnega posebnega dogodka, kjer ste začutili ljudsko glasbo in je na vas naredila prav poseben vtis?</p> <p>Seveda. Poseben dogodek je bil, ko sem opravljala sveto birmo in sem bila oblečena v gorenjsko narodno nošo v sosednji državi Hrvaški. Všeč mi je bilo tudi, kadar smo pri pevskem zboru prepevali ljudske pesmi.</p> <p><i>* Kaj Vam pomeni ljudska glasba in kakšen odnos imate do nje?</i></p> <p>To je naše bogato narodno izročilo, ki ga je treba ohranjati in prenašati na mlajše rodove. Ker ima veliko vrednost, se mi zdi pomembno, da ga vključujemo v naše življenje. Že kot otrok sem odraščala v okolju, kjer se je ljudska glasba ohranjala in bila vključena v naše življenje.</p> <p>2. Kakšno je vaše mnenje o vključevanju ljudske glasbe v vrtčevski oddelek?</p> <p>Pomembno je, da se ljudska glasba vključuje v oddelek, saj jo marsikdo v današnjih časih sliši le v vrtcu.</p> <p><i>* Ali pri otrocih zaznavate izstopanje priljubljene glasbe?</i></p> <p>Nekaj otrok zelo izstopa s prepevanjem pesmi priljubljenih glasbenikov, predvsem pop zasedb.</p> <p><i>* Kakšno glasbo imajo po vašem mnenju radi otroci?</i></p> <p>Otroci imajo radi vso glasbo. Ljudska glasba jim je blizu zaradi smešnih besed in preprostih melodij.</p> <p>3. V kolikšni meri ljudsko glasbo vključujete v načrtovanje dejavnosti oddelka otrok, starih 4 in 5 let, ter na kakšen način?</p>	<p>Osebni odnos do ljudske glasbe</p> <p>Osebni pomen vključevanja ljudske glasbe v oddelek</p> <p>Osebni odnos do ljudske glasbe</p> <p>Osebni pomen vključevanja ljudske glasbe v oddelek</p>
--	---

<p>Lahko bi jo vključevali v večji meri, kot jo sedaj.</p> <p><u>Zaradi letnega načrta pogosto primanjkuje časa da bi se poglobili v narodno izročilo in samo ljudsko glasbo.</u></p> <p>Kadar jo vključujem, je to s plesom, inštrumenti in prepevanjem.</p> <p>* <i>Koliko otroci na splošno vedo o glasbilih? Ali ste z njimi že spoznali kakšno ljudsko glasbilo in kako so se nanj odzivali?</i></p> <p>Otroci glasbila spoznavajo v vrtcu in prenašajo znanje od doma. Zelo malo poznajo ljudska glasbila, najbolj so jim znani Orffovi inštrumenti. Ljudskih glasbil v letošnjem letu nismo spoznavali.</p> <p>* <i>Ali v vrtcu spoznavate in ohranjate ljudske običaje? Kako poteka srečevanje z njimi?</i></p> <p>Ljudske običaje smo letos v večji meri vključili v naš oddelek, spoznavali smo praznovanja in običaje, manj pa smo se ukvarjali z ljudsko glasbo.</p> <p>4. Pri načrtovanju usmerjene glasbene dejavnosti lahko naletimo na težave in verjetno ste tudi vi že kdaj začutili tesnobo. Ali bi lahko izpostavili kakšen dogodek, ko se vam je zgodilo kaj podobnega?</p> <p>Običajno naletim na težavo pri načrtovanju glasbenih vsebin, saj <u>v kurikulumu ni veliko glasbenih ciljev, ki bi mi bili v pomoč pri načrtovanju. Takrat si pomagam z lastnim znanjem, ki ga pridobivam na seminarjih in delavnicah. Letošnje leto sem se udeležila delavnice Inge Breznik, ki nam je predavala o ljudski glasbi.</u></p> <p>* <i>Katere prednosti načrtovanja ljudske glasbe bi izpostavili?</i></p>	<p>Razumevanje vzrokov za (ne)vključevanje ljudske glasbe v oddelek</p> <p>Razumevanje vzrokov za (ne)vključevanje ljudske glasbe v oddelek</p> <p>Načini spoprijemanja s težavami pri načrtovanju ljudske glasbe</p>
---	---

<p>Zaradi preprostih besedil in melodije gredo pesmi otrokom hitreje v uho. Plesi so preprosti in hitro učljivi, zato je načrtovanje preprostejše.</p> <p><i>* S katerimi težavami se srečujete pri načrtovanju dejavnosti v sklopu ljudske glasbe?</i></p> <p><u>Na težavo naletim pri samem načrtovanju, saj mi kurikulum pri tem ni v veliko pomoč zaradi pomanjkljivosti ciljev in primerov dejavnosti na to temo.</u></p> <p>5. Katere sistemske spremembe na področju vzgoje in izobraževanja bi predlagali, da bi vzgojitelji ljudsko glasbo bolj vključevali v dejavnosti in morda celo v dnevno rutino?</p> <p><u>Ljudska glasba bi se lahko dodala v kurikulum za vrtce in priročnik h kurikulumu.</u> S tem bi marsikoga spodbudili k večjemu izvajanju in vključevanju v naše oddelke. Posledično bi to prispevalo k večjemu spoznavanju in ohranjanju ljudskega izročila.</p> <p><i>* Kaj bi strokovni delavci in predvsem vzgojitelji po vašem mnenju potrebovali za kakovostno uresničevanje dejavnosti na področju ljudske glasbe?</i></p> <p>Kot sem že omenila, bi bila največja spodbuda to, <u>da bi ljudska glasba v kurikulumu dobila svoj prostor.</u> Ljudska glasba bi po mojem mnenju <u>morala biti vključena že v program šolanja, še posebno v program predšolske vzgoje,</u> saj bi s tem strokovni delavci pridobili določena znanja, kako pristopiti k vključevanju v delo z otroki. Potrebna so tudi <u>izobraževanja strokovnih delavcev</u> na to temo, saj bo drugače ljudska glasba in na sploh ljudsko izročilo počasi utonilo v pozabo.</p>	<p>Razumevanje vzrokov za (ne)vključevanje ljudske glasbe v oddelek</p> <p>Razumevanje vzrokov za (ne)vključevanje ljudske glasbe v oddelek</p> <p>Razumevanje vzrokov za (ne)vključevanje ljudske glasbe v oddelek</p> <p>Načini spoprijemanja s težavami pri načrtovanju ljudske glasbe</p>
---	---